

Els casos Frankfurt en escac: l'objecció del dilema

Facultat de Lletres

Grau en Filosofia

Alumne: Ricard Llorente Carreras

Tutor: Joan Pagès Martínez

Curs: 2020-2021

*Man, what are you talking about? Me in chains? You may fetter my leg but my will, not even Zeus himself can overpower. **Epictetus, The Discourses***

Índex

1. Introducció.....	1
2. Casos Frankfurt.....	6
3. Els papellejos de llibertat.....	9
3.1 Les alternatives són prou robustes.....	11
3.2 Les alternatives no són prou robustes.....	12
4. La defensa del dilema	16
5. El contraexemple de Mele i Robb.....	21
5.1 El cas és incoherent	22
5.2 El mecanisme influencia la decisió.....	24
6. El contraexemple de Stump.....	29
6.1 El cas de Stump no planteja una situació-IRR.....	30
7. El cas de Perebroom.....	35
7.1 Joe disposa d'alternatives robustes	36
Conclusions	40
Bibliografia.....	42

Introducció

Entre tots els temes d'interès del lliure arbitri un dels que han generat més rebombori és el de la compatibilitat de la responsabilitat moral¹ amb el determinisme. Tindrien sentit les pràctiques morals en un món determinista? Com hauríem de respondre davant d'accions intencionals condemnables? Els agents causants d'aquestes accions es mereixerien el nostre menyspreu, condemna i fins i tot càstig? Mereixeríem nosaltres ser menyspreats o elogiats per tot allò que hem fet o deixat de fer? A grans trets podríem diferenciar entre dos tipus de respostes: la incompatibilista i la compatibilista. Els primers afirmen que el determinisme no és compatible amb la responsabilitat moral, els segons diuen que el determinisme sí que és compatible amb la responsabilitat moral. Aquesta polaritat depèn dels requisits que cada corrent considera necessaris per a la responsabilitat moral i l'encaix que tenen amb la tesi del determinisme. En aquest treball ens centrarem en un dels requisits: el 'control plural'², control abanderat per bona part dels incompatibilistes, com a necessari per a la responsabilitat moral.

John Fischer (2006) descriu d'una forma aclaridora la postura incompatibilista respecte al control plural "It is quite natural to suppose that if we have only one option that is genuinely available to us, then we have to do what we actually do, and that if we have to do what we actually do we are compelled so to behave. But if we are compelled to behave as we actually do, then surely we cannot legitimately be held morally responsible for what we do" (Fischer J. M., 2006, p. 124). Dit altrament, cert sector incompatibilista estipula que l'agent ha de tenir més d'una opció disponible per poder-lo considerar responsable moral de l'acció. Fixeu-vos que el control plural juga un paper essencial a la discussió sobre la llibertat i la responsabilitat moral, i en efecte és una de les nocions que marca el pol compatibilista-incompatibilista, car en un context determinista, un

¹En aquesta discussió, quan ens referim a la responsable moral d'un agent apuntem a aquella propietat dels agents humans en virtut de la qual mereixen veritablement i objectivament elogi o culpa moral per algunes de les seves accions (Moya, 2017). Pereboom també destaca el paper fonamental del mereixement com a la base de la responsabilitat moral en el sentit que l'agent mereix ser culpable o elogiat simplement perquè duu a terme l'acció i no per exemple, en virtut de consideracions conseqüencialistes o contractualistes. (Pereboom, 2014). A no ser que indiqui el contrari, en el transcurs d'aquest treball em referiré a aquesta noció de responsabilitat moral.

²La noció de control de l'acció és utilitzada amb grans resultats expositius per Carlos Moya, i es refereix a aquell tipus de control que l'agent ha de tenir sobre l'acció com per poder-lo considerar responsable moral d'aquesta. Moya ens presenta quatre tipus de control: el control volitiu (que l'agent tingui la voluntat de fer l'acció), control deliberatiu (que l'acció sigui produïda per un procés de deliberació normal de l'agent), control d'origen (que l'agent sigui l'origen últim de l'acció) i control plural (que l'agent pogués haver actuat d'altra manera). Sobre l'últim es desenvoluparà la discussió del treball.

agent difícilment podria actuar d'altra manera a la que de fet ho fa. Podríem expressar l'argument incompatibilista respecte al control plural de la forma següent:

1. Un agent és responsable moral de les seves accions únicament quan pot decidir i actuar de manera diferent a com de fet ho fa.
2. Si el determinisme és verdader, cap agent pot decidir i actuar de manera diferent a com de fet ho fa.
3. Si el determinisme és verdader ningú és responsable moral de les seves accions.³

Havent vist la importància que té el control plural en la discussió sobre la responsabilitat moral i el determinisme passem ara a comprendre'l amb més exactitud. Sovint en situacions del dia a dia, excusem a les persones d'accions que han comès, al·legant que no podien fer altra cosa. Imaginem, per exemple, situacions on unes circumstàncies provoquen que una persona actuï d'una forma particular i inevitable, com ara casos de coacció, manipulació o hipnosi⁴. La persona es conduïda a fer una acció concreta sense tenir alternatives obertes a l'abast. Per exemple, hom podria dir que aquella persona que actua sota coacció no pot fer altra cosa i que per aquesta raó no és responsable moral de la seva acció. La lectura incompatibilista d'aquests casos és considerar aquestes situacions com a exemples especials de no poder fer altra cosa, casos on els agents no tenien cert tipus de control plural⁵ de l'acció i, precisament per aquesta raó, no els podem considerar responsables morals.

El control plural entès com a condició necessària per a la responsabilitat moral dels individus, s'expressa sovint en termes d'un principi, el principi de possibilitats alternatives (PAP).

PAP: una persona és responsable moral del que ha fet només si hagués pogut fer altra cosa.

³Com indica Carlos Moya (2017), llibertaris i deterministes construeixen la seva pròpia variant incloent diferents premisses per obtenir diferents conclusions. El llibertari afegirà: 4. Alguns agents són responsables morals de les seves accions. 5. El determinisme no és verdader; i els deterministes afegiran: 4. El determinisme és verdader. 5. Cap agent és responsable moral de les seves accions.

⁴ En aquests exemples parlem sempre de coaccions, manipulacions o hipnosis efectives, que aconsegueixen l'objectiu d'obligar a l'agent a fer certa acció descartant les opcions alternatives.

⁵Un control plural emmarcat a la situació de la coacció on l'agent és conduït a fer una acció concreta per por a les conseqüències que suposaria fer-ne una altra. L'agent té a l'abast actuar d'altra manera, però les conseqüències de fer-ho fan que considerem que l'agent en cert sentit no 'pugui' actuar d'altra manera.

L'origen del debat entorn de la validesa del principi de possibilitats alternatives, tal com el coneixem avui dia, es deu a l'article de Harry Frankfurt (1969)⁶. A l'article qüestiona que els casos d'acció obligada siguin exemples particulars i especials de no poder fer altra⁷ cosa, i que en aquests casos l'absència de responsabilitat moral derivi de la manca d'alternatives. Frankfurt fa una dissecció de les circumstàncies que ens porten a considerar a l'agent com a no responsable i se n'adona que el buit de responsabilitat moral no se segueix del fet que l'agent no hagi pogut fer altra cosa. La doctrina segons la qual la coacció exclou la responsabilitat moral no és una versió particular del principi de les possibilitats alternatives. (Frankfurt, 1969).

Aquesta reflexió ens és d'interès per poder entendre com arriba Frankfurt a plantejar el cas que acaba revolucionant el debat sobre PAP. I és que en essència entreveu una nova forma d'apropar-se a situacions on tradicionalment s'havia reconegut a l'agent com a no responsable perquè aquest no tenia possibilitats alternatives. Discerneix diferents elements d'una mateixa situació i els relaciona per separat amb la responsabilitat moral. Veurem més endavant com això li serveix per establir—el que Widerker anomena—una situació-IRR⁸ i construir el seu cas, però abans fixem-nos com construeix l'exemple on, tot i donar-se unes circumstàncies de coacció, semblaria que l'agent és responsable moral de la seva acció.

Jones decideix per a ell mateix fer certa acció, després algú l'amenaça amb fer-li una cosa (que cap persona raonable assumiria que li fessin) en cas que Jones no fes el que l'amenaçador desitja, acció que sorprenentment coincideix amb el que Jones volia fer...En Jones ni resta commogut per l'amenaça ni tampoc indiferent. L'amenaça impressiona a en Jones de la mateixa manera que impressionaria a qualssevol persona raonable, i s'hi hagués sotmès de tot cor si no hagués pres ja una decisió que coincideix amb el que se li demana. De fet acaba actuant d'acord a la decisió que havia pres abans de l'amenaça. Quan realitza l'acció no estava motivada per l'amenaça sinó per les motivacions originals. No va ser l'amenaça el que el va fer actuar, tot i que ho hagués fet sinó fos perquè ja tenia una motivació suficient com per a realitzar l'acció en qüestió. (Frankfurt, 1969, pp. 832-833)

⁶Harry Frankfurt atribueix a Robert Nozick contraexemples similars a PAP en escrits no publicats.

⁷ Aquest aspecte el tractarem més endavant.

⁸Widerker (1995).

Allò que ha de fer un lector respecte els casos d'aquest tipus és: primer llegir-lo com si es llegís una novel·la; centrar-se únicament en la 'trama' sense entrar a analitzar qüestions filosòfiques; seguidament un cop s'ha enllestit la lectura s'ha de passar a analitzar les reaccions que un mateix ha tingut respecte al cas, respecte als seus personatges i les seves accions. Què ens fan sentir? Què en diríem d'ells? La reflexió entorn allò que sentim respecte als casos ens porta a distingir allò que ens diu la nostra intuïció sobre aquest. I d'aquí, a partir d'una intuïció distingida, ja podem entrar a analitzar les situacions que es donen. Diríem que l'agent podia fer altra cosa en l'acció? Ha estat manipulats d'alguna manera o ha actuat lliurement? Aquesta manipulació jugava alguna mena de paper en l'acció? Tot i que això que dic sembla trivial, em fa l'efecte que sovint es comet l'error d'acomodar la intuïció a doctrines sobre el lliure arbitri prèviament establertes, fent que en definitiva aquests casos perdin la potència inicial.

Què ens diu la nostra intuïció sobre aquest cas? En un primer cop d'ull semblaria que l'agent és responsable moral de l'acció. Podríem trobar fets del cas que recolzessin aquesta primera intuïció com ara: que James actua d'acord a les seves raons i no a l'amenaça de la coacció, de tal manera que hagués fet el mateix en cas que no hagués patit en cap moment la coacció que pateix. Es podria afegir que una situació on fos la coacció allò que expliqués el perquè l'agent fa certa acció canviaria totalment la nostra intuïció, fent-nos considerar a l'agent com a no responsable. Fixem-nos que en aquest cas de coacció, allò que explica que l'agent sigui o no responsable moral de l'acció no té a veure amb si es respecta o no PAP, ja que en les dues situacions 'en el sentit coercitiu' l'agent no pot fer altra cosa. Si això és així hauríem de reconèixer que la doctrina segons la qual la coacció exclou la responsabilitat moral, no és una versió particular de PAP. Quan excusem a una persona per haver estat coaccionada no l'excusem perquè no podia fer altra cosa (Frankfurt, 1969). És aquesta coexistència de dos elements aparentment contradictoris (situació de coacció i responsabilitat moral de l'agent coaccionat en l'acció) el recurs que serà utilitzat per crear el contraexemple de PAP.

Hem vist com aquest exemple serveix per desmentir que els casos de coacció siguin exemples especials de PAP. Arribats a aquí és natural preguntar-se si aquest cas en qüestió ens podria servir com a contraexemple al principi PAP, si més no es donen unes circumstàncies on en un sentit l'agent no pot fer altra cosa i a més és considerat

responsable moral de l'acció. Aquesta temptativa no funciona degut a que si es considera el 'poder fer altra cosa' en un sentit més ampli s'hi pot incloure alternatives com ara desafiar l'amenaça. En aquest context, Jones segueix tenint control plural i d'acord amb PAP⁹, res impedeix que l'agent sigui responsable moral. Un exemple que realment possés en dubte PAP hauria de garantir unes circumstàncies on un agent realitzi una acció, de la qual el consideréssim responsable moral, però sense que tingués alternatives prou rellevants a l'abast i sense que aquestes circumstàncies influenciessin l'acció de l'agent.

A la pròxima secció tractarem de forma més acotada el cas-Frankfurt original que precisament vol establir les circumstàncies que hem comentat més amunt (p.6). Seguidament veurem una de les crítiques més importants que han rebut els casos-F basada en el que s'ha anomenat "estratègia dels parpellejos de llibertat" (p.9). Aquesta crítica posa en dubte que l'agent dels casos-F no tingui alternatives a l'abast. La discussió dels parpellejos de llibertat també ens serà d'interès per apropar-nos a l'objecció del dilema, tema que ocuparà la següent secció (p.16). L'objecció del dilema assegura que no es pot garantir el doble requisit dels casos-F que l'acció de l'agent sigui inevitable però tanmateix no determinada. Una de les línies de respostes de l'objecció del dilema tracta de construir nous casos-F on l'acció de l'agent sigui indeterminada i també inevitable. Entre aquests nous casos-F veurem el cas de Mele i Robb (p.22), el cas de Stump (p.30) i el cas de Pereboom (p.36), i comentarem algunes de les objeccions que han rebut. Finalment a tall de conclusió farem unes consideracions finals sobre el present treball (p. 40).

⁹Això no treu mèrit que el cas posi en dubte que les situacions de coaccions, hipnosis o manipulacions siguin casos de no poder fer altra cosa.

Casos Frankfurt

En aquest apartat ens centrarem en les condicions que ha de complir un cas-Frankfurt per poder-lo considerar un contraexemple de PAP. Per tal d'explicar amb més claredat el seguit de condicions que un cas Frankfurt ha de satisfer, introduïrem la noció de situació-IRR de Widerker. Però abans comentarem, per una banda, un antecedent dels casos-F del mateix Locke, que ja incorporava la idea que més tard desenvoluparia Frankfurt. I, per altra banda, el cas Frankfurt original i l'explicació que en fa el mateix autor.

Com apuntàvem més amunt l'article de Harry Frankfurt del 1969 va significar un abans i després del debat sobre PAP, sobretot perquè planteja un cas amb prou força intuïtiva com per posar en dubte el principi. Però cal dir que abans de Frankfurt ja havien aparegut alguns exemples on ja es mostrava la idea central dels casos-F.

...un home és portat mentre dormia en una habitació, a on s'hi troba una persona a qui desitjava veure; i estant tancat dins l'habitació sense tenir el poder de sortir-ne: es desperta feliç de tenir tan bona companyia, tal que es queda a l'habitació lliurement, d'acord amb les seves preferències. (J. Locke 1689: II.xxi.10)¹⁰

Si ens fixem en la situació que ens presenta Locke, hi trobem un home, que gaudint d'una bona companyia, prefereix quedar-se a la presó. Tot i que el context on es troba el presoner és mancat de llibertat, i en efecte el presoner no pot marxar de la cel·la, semblaria que l'elecció de quedar-se és feta de tal manera que li podríem atribuir responsabilitat moral, encara que aquesta elecció sigui l'única opció disponible. Un escenari similar és el que ens trobem en els casos Frankfurt, on hi ha unes circumstàncies generals tals que l'agent només té una alternativa a l'abast, sent el cas que l'agent decideix conforme a aquesta única alternativa disponible. Més enllà de l'aparença inicial, el cas de Locke encara no ens pot servir com a contraexemple de PAP, perquè si s'analitza amb lupa, un se n'adona que l'agent té alguna alternativa més a part de decidir quedar-se a la presó, com per exemple decidir marxar. Però això no treu valor al fet que el cas de Locke ja incorporés la idea fonamental que, anys després, donaria lloc a tanta literatura sobre el lliure arbitri i la responsabilitat moral.

¹⁰ Les cites textuales que corresponguin a contraexemples i casos-F, les he traduïdes. En canvi les cites textuales que corresponguin a comentaris dels casos, arguments... les deixaré en la seva versió original. La traducció dels casos es deu a una qüestió pragmàtica d'exposar els casos amb els mateixos termes que després utilitzaré pel seu comentari.

Els casos exposats fins ara desperten certa intuïció en contra PAP, però tanmateix deixen a l'agent certes alternatives disponibles i per aquesta raó hom podria dir que la responsabilitat moral que atribuïm a l'agent és fonamentada per aquestes alternatives. A continuació el cas trencador que sembla tenir èxit allà on els anteriors no el tenien.

Suposem que algú—diguem-li Black—vol que en Jones realitzi cert tipus d'acció. En Black pot anar força lluny per aconseguir-ho però prefereix no ensenyar les seves cartes de forma innecessària. Així que espera fins al moment just en què Jones estigui a punt de prendre una decisió. Black resta a l'espera mentre no sigui clar per ell (Black té un judici excel·lent sobre aquestes coses) que Jones està a punt de decidir una cosa que no és la que Black vol que decideixi. Si tal cosa passa, en Black farà allò necessari perquè Jones decideixi fer el que en Black vol que faci. Siguin quines siguin les preferències i inclinacions inicials d'en Jones, Black assolirà el que li convingui... Considerem que Black li dona una poció a Jones, o que el deixa sota un estat d'hipnosi que d'alguna manera li generen una irresistible commoció interna que fa que en Jones acabi actuant segons els desitjos d'en Black. O suposem que Black manipula el procés mental de l'encèfal i sistema nerviós de Jones, de tal manera que les forces causals que es desprenen dels processos sinàptics porten al pobre sistema nerviós del pobre home a actuar segons la conveniència de Black i cap altra. Gràcies a Black es garanteixen unes condicions que estableixen que Jones no hagués pogut fer altra cosa. Penso que l'estructura de l'exemple és suficientment flexible com per trobar una forma d'evitar qualssevol càrrega d'irrellevància, adaptant la doctrina a la mateixa càrrega... Suposem ara que Black no ha d'ensenyar les cartes perquè Jones, decideix actuar segons les seves raons fent l'acció que en Black volia que fes. (Frankfurt, 1969, pp. 835-836)

Ara vegem l'explicació que el mateix Frankfurt fa del seu exemple: en aquest cas, sembla clar que en Jones té la mateixa responsabilitat moral que hagués tingut en cas que Black no estigués preparat per a manipular a en Jones i obligar-lo a fer el que a ell li convingui. No seria raonable excusar a en Jones de l'acció que ha fet, o retenir-ne la càrrega moral que normalment se li atribuiria, sota el fet que no hagués pogut fer altra cosa. Les circumstàncies que impedeixen a Jones fer altra cosa són totalment irrellevants en allò que el porta a actuar. Hauria actuat de la mateixa manera, fins i tot, si les circumstàncies no haguessin ocorregut. En efecte tot hauria passat de la mateixa manera sense la presència d'en Black en la situació i la seva disposició a manipular

Jones (Frankfurt, 1969). Segons aquesta explicació tot sembla indicar que les circumstàncies que impedeixen a Jones actuar d'altra manera (en Black i les seves maquinacions) no juguen cap paper en explicar l'acció de Jones i és per aquesta raó que el cas té la seva força en despertar la intuïció de que Jones és moralment responsable de l'acció tot i que no hagués pogut fer altra cosa.

Allò que garanteix que un cas-F tingui èxit en mostrar un agent com a responsable moral d'una acció que no podia haver evitat és que es pugui establir una situació-IRR:

Situació-IRR: aquelles situacions on l'agent duu a terme una acció sense que sigui possible per a ell no realitzar-la, donant-se el cas que les circumstàncies que garanteixen tal impossibilitat de cap manera el porten a acabar realitzant l'acció.

Fixem-nos en la doble vessant de la situació-IRR. Per una banda les circumstàncies de la situació asseguruen la creació d'un escenari on l'agent no tingui possibilitats alternatives i per altra banda no influeixen per res en l'acció. Així doncs sembla que les explicacions causals de l'acció es desprenen únicament de l'agent que les realitza. La naturalesa de la situació-IRR permet crear un exemple on, de les condicions de l'acció tothom – inclosos aquells a qui l'argument ha de convèncer de desestimar PAP – es posarien d'acord en el fet que es tracten d'unes condicions de l'acció on l'agent és moralment responsable, això és en definitiva, unes condicions tals que satisfan PAP i que l'agent hagués pogut fer altra cosa. Llavors s'afegeix a l'exemple unes circumstàncies addicionals, que garantiran que l'acció es dugui a terme en unes condicions iguals en tots els aspectes, amb l'excepció que l'agent ja no pot evitar realitzar tal acció. Aquest suplement suposa que les condicions de l'acció deixen de satisfer PAP (Ginet, 1996).

Hem vist el cas original de Frankfurt i la intenció que perseguia. L'explicació de Widerker ens ha servit per apropar-nos a les circumstàncies que garanteixen l'efectivitat del cas, a través de la seva noció de situació-IRR. Així mateix a través de Ginet hem posat de relleu el perquè les situacions-IRR desperten la intuïció de que l'agent és moralment responsable. En el següent apartat presentarem una primera crítica dels casos.

Els parpellejos de llibertat

En aquesta secció tractarem una de les primeres crítiques que reben els casos-F: l'estratègia dels parpellejos de llibertat. Aquesta estratègia qüestiona que els casos-F garanteixin que la decisió sigui inevitable, ja que per els defensors de PAP l'agent té alternatives a l'abast. D'aquí se'n desprendran dues consideracions: que aquestes alternatives són rellevants per a la responsabilitat moral de l'agent o que no ho són. Més concretament, autors com ara Davidson o Naylor consideren que l'agent té l'alternativa d'actuar en contra de la seva voluntat, sent aquesta alternativa rellevant per a la responsabilitat moral. Seguidament posarem en dubte que aquestes alternatives siguin rellevants. Per això introduïrem dos requisits que han de satisfer les alternatives per a considerar-les com a suficients per a justificar la responsabilitat moral de l'agent: el requisit explicatiu i el requisit cognitiu. Finalment, de la mà de John Fischer, construïrem un nou cas que especifica que les alternatives a l'abast de l'agent no són robustes.

Abans de començar a tractar la defensa del dilema, és convenient introduir la distinció entre alternatives rellevants i parpellejos de llibertat. D'entrada hem vist que una de les virtuts del cas-F que garantia la seva efectivitat en contra de PAP és que podava totes les alternatives de l'agent. Ara bé, si hom inspecciona d'una forma més acurada el cas es pot posar en dubte tal afirmació. Fixem-nos en el moment en què Jones està a punt de decidir fer una cosa o una altra:

...Així que espera fins al moment just en què en Jones estigui a punt de prendre una decisió, restant a l'espera mentre no sigui clar per ell (en Black té un judici excel·lent sobre aquestes coses) que en Jones està a punt de decidir una cosa que no és la que en Black vol que decideixi... (Frankfurt, 1969, p. 835-836)

Una de les condicions que permet justificar que Jones decideix fer una cosa per si mateix és que Black i el seu dispositiu només actuarien en cas que Jones estigués a punt de fer altra cosa. Com hem vist aquesta situació, això no acaba passant i Jones delibera i decideix tal com ho faria en un context on Black i les seves maquinacions no hi fossin presents. Ara bé, semblaria que Jones sí que té alternatives a l'abast, com ara inclinar-se cap a la decisió que no interessa a Black, abans, és clar, que el mecanisme de Black actuï. Seguint la nomenclatura de John Fischer anomenarem a aquestes alternatives com

a parpellejos de llibertat¹¹. El debat gira entorn de si aquestes alternatives són o no són prou robustes per justificar les atribucions de responsabilitat moral.

Previ a desglossar l'estratègia del parpelleig d'una forma més detallada, fem una pausa i preguntem-nos perquè és tan important l'existència dels parpellejos de llibertat. Els escèptics respecte a la responsabilitat moral argumenten que, d'acord amb tot el que sabem, no tenim cap mena de possibilitat alternativa. Altres autors, de caire incompatibilista, com ara Ginet i van Inwagen, pretenen mostrar que, si s'accepta el determinisme causal com un fet, aleshores no tenim cap mena de possibilitat alternativa. En aquest sentit si els casos-F no inclouen cap tipus d'alternatives, l'incompatibilista podria rebutjar la rellevància dels casos-F en el debat perquè constituïrien una petició de principi. Però en canvi, els incompatibilistes no podran utilitzar la mateixa rèplica si el cas-F inclou alternatives. Però quines alternatives? Si aquestes alternatives fossin robustes els casos-F deixarien de ser un contraexemple de PAP—d'acord a què l'agent del cas tindria control plural de l'acció gràcies a unes alternatives que precisament el contraexemple havia de limitar. Sembla que l'única via que li queda al defensor del cas-F és plantejar un cas que inclogui alternatives que no siguin rellevants. Caldrà veure doncs, què diferencia una alternativa rellevant d'una que no ho és.

Per tal de simplificar els termes amb els quals ens aproparem a la discussió sobre els parpellejos de llibertat, utilitzarem un cas-F lleugerament modificat respecte a l'original on s'explicita com ho fa Black per reconèixer quina decisió està a punt de prendre Jones.

Suposem que algú—diguem-li Black—vol que en Jones voti “Sí” en un referèndum d'autodeterminació de Còrsega. Després d'una deliberació, Jones decideix per si mateix votar “Sí” en el referèndum. Prèviament Black, un neurocirurgià, brillant i malvat a parts iguals, ha aconseguit inserir un xip a l'encèfal de Jones (podem suposar, per exemple, que Jones tenia un tumor al cervell i Black era el neurocirurgià encarregat de treure'l, i que aprofitant l'operació, sense que Jones ho sabés, li va col·locar el xip). En Black vol que Jones voti “Sí” en el referèndum, de tal manera que a través del xip pot monitorar el curs de la deliberació de Jones, i en cas de necessitat, activant un mecanisme, pot causar la decisió de votar “Sí” en el referèndum. Però Black prefereix no intervenir si no és necessari. Veient que la

¹¹De l'anglès 'flickers of freedom'.

deliberació de Jones s'inclina totalment cap a la decisió de votar "Sí", deixa que Jones prengui per si mateix la decisió, sense influir per res en el procés, tal com hauria passat en una situació on Black no hagués maquinat res de res.

Segons aquest cas, diguem-li REFERENDUM, per intervenir en el procés, Black necessita comptar amb algun tipus de signe que indiqui que Jones no decidirà votar "Sí" en el referèndum. Suposem per exemple que el signe fa referència a una inclinació diferent de la de votar "Sí" en el referèndum, com ara la inclinació de votar "No"¹². Sembla que Jones té la capacitat d'inclinar-se a votar "No". Recordem que Black actuaria després de l'aparició d'aquest signe, però òbviament res impediria l'aparició del mateix. Considerem les alternatives d'aquest tipus suficients per fonamentar la responsabilitat moral de l'agent?

Les alternatives són prou robustes

Donald Davidson (1973) i Margaret Bedfort Naylor (1984), entre altres¹³, consideren que aquestes alternatives són robustes¹⁴ per a la responsabilitat moral de l'agent. Vegem primer com ho justifica Davidson:

És cert que pot succeir que allò que una persona fa intencionalment, podria haver-ho acabat fent causalment degut a forces estranyes. Però en aquest cas allò que hagués fet no hagués estat intencional. Així, inclús en casos de sobredeterminació, alguna cosa queda en mans de l'agent. No pròpiament el que fa (això passaria si es deixés oberta la qüestió sobre si l'acció ha estat intencional) sinó si ho fa intencionalment. La seva acció, en el sentit en què l'acció depengui de la intencionalitat, pot ocórrer o no d'acord als seus desitjos. L'acció que acaba fent, en un sentit més ampli, pot ocórrer de dues maneres: d'acord a la seva voluntat o en contra de la seva voluntat. . (Davidson, 1973, p 150; citat per Moya, 2017, p 105)¹⁵

Segons Davidson, hem de diferenciar entre votar "Sí" intencionalment i votar "Sí" d'una forma no intencional.. Aquesta alternativa és la que garanteix que Jones tingui

¹²Podríem utilitzar altres tipus d'alternatives com ara: la inclinació de no votar, la inclinació de fer vot nul... En tot cas utilitzarem la inclinació de votar No, com a alternativa exemplar de la resta.

¹³Veure també Rowe 1987 o van Inwagen 1978.

¹⁴John Fischer a *The Metaphysics of Free Will: An Essay on Control* de l'any 1994, introdueix el terme 'alternatives robustes' per referir-se a les alternatives rellevants a l'hora d'explicar la responsabilitat de l'agent.

¹⁵No he pogut accedir a l'article d'original de Davidson. Per aquest motiu he optat a traduir la cita de Moya del castellà al català, i així no afegir una llengua més en el treball.

control plural en el moment en què pren la decisió i per aquesta raó l'hem de considerar responsable moral. Naylor, d'una forma similar, considera que l'agent sempre tenia la possibilitat de fer l'acció per si mateix o de fer-la de forma obligada. Segons això l'hem de considerar responsable de fer l'acció per si mateix. Més concretament entén que no hem de considerar responsable moral a Jones, de fer l'acció, ja que no tenia la llibertat de no fer l'acció, però, en canvi creu que l'hem de considerar responsable moral de fer l'acció per si mateix, ja que tenia la llibertat de fer l'acció de forma obligada (Naylor, 1984). Dit diferent, assenyalem que Jones no és responsable de no votar "Sí", degut a que no tenia alternatives. Tanmateix si que és responsable de votar "Sí", per si mateix, d'acord a què sí que tenia alternatives, com ara votar Sí obligat pel mecanisme de Black. Si aquestes rèpliques fossin definitives hauríem d'apuntar que els casos-F no tenen èxit en contra de PAP, ja que en última instància semblaria que l'agent, després de tot, si que té alternatives rellevants a l'abast. Però tal com veurem en el següent apartat les respostes anteriors presenten problemes importants.¹⁶

Les alternatives no són prou robustes

Els lliberalistes consideren que el control plural és una condició necessària per a la responsabilitat moral, d'acord a què les alternatives que l'agent pren o deixa de prendre, ens ajuden a explicar la seva responsabilitat moral. Imaginem-nos que una persona roba una síndria a la botiga del poble. Si el considerem responsable moral és, entre altres coses, perquè considerem que hagués pogut no robar la síndria de la botiga. Es tracta d'una alternativa a l'abast de la persona que ens ajuda a explicar la càrrega de responsabilitat moral de l'acció que acaba realitzant. Aquest tipus d'alternatives es consideren robustes¹⁷. Però no totes les alternatives tenen un valor en l'explicació de la responsabilitat moral dels agents. Suposem per exemple que el lladre té l'alternativa de robar la síndria d'una forma un xic diferent de com de fet ho acaba fent. Si suposem que l'única circumstància que ha canviat respecte l'escenari anterior és que el lladre roba la síndria d'una forma diferent, semblaria natural condemnar-lo moralment de la mateixa manera que en la situació original. Ara bé, si el lladre només tingués a l'abast

¹⁶Per tractar el debat sobre els parpellejos de llibertat he agafat com a guia metodològica i referencial el llibre de Carlos Moya *El libre albedrío: Un estudio filosófico* 2017 pp: 101-110.

alternatives d'aquest tipus aleshores no se'l jutjaria moralment responsable de l'acció perquè s'entendria que en un sentit lax del terme, l'agent no podia fer altra cosa.

Veiem ara un exemple d'alternativa robusta. Imaginem que el lladre en comptes de robar la síndria, la paga. El nostre judici moral sobre l'agent canviaria completament. Si suposem que en tot moment l'agent tenia a l'abast aquesta alternativa, quan l'agent roba la síndria ho fa podent fer una acció amb unes atribucions morals completament diferents. Degut a que l'agent pot escollir aquesta alternativa però acaba triant robar la xíndria es considera que l'agent n'és responsable moral. Mentre l'existència¹⁸ d'alternatives no robustes no aporta res a l'explicació sobre la responsabilitat moral de l'agent, l'existència d'alternatives robustes sí que ho fa.

Un dels requisits que es desprèn d'aquestes consideracions sobre la robustesa de les alternatives, és que les alternatives en qüestió han de ser conegudes per l'agent. En aquesta línia, Derk Pereboom, defensa que les alternatives han de satisfer el requisit cognitiu. Un requisit que estipula que l'agent ha de reconèixer que optar per l'alternativa en qüestió l'eximiria (o és probable que l'eximís) de responsabilitat moral. Així doncs, juntament al requisit de que l'alternativa ha de jugar un paper explicatiu sobre la qualitat moral de l'agent, hi afegim ara el requisit sobre que l'agent ha de ser conscient de les alternatives i el seu contingut moral. Posant sobre la taula aquestes consideracions, no és gens clar que les alternatives defensades per Naylor i Davidson siguin suficientment robustes. Comencem veient si les alternatives de Davidson superen els requisits que hem presentat. Segons Davidson, Jones tenia l'alternativa de votar Sí d'una forma no intencional. D'entrada, votar Sí d'una forma no intencional, no podria ser fruit d'una decisió de Jones, d'acord a què Jones desconeix completament les maquinacions malaltisses de Black. Si ho expressem amb els termes de Pereboom¹⁹ diríem que l'agent és incapaç de reconèixer l'alternativa en qüestió com a una opció que l'eximís de la responsabilitat moral, precisament perquè no en pot arribar a ser conscient.²⁰

¹⁸ Amb existència vull dir que l'agent tenia a l'abast l'alternativa.

¹⁹She could have willed something other than what she actually willed such that she understood that by willing it she would there by have been precluded from the moral responsibility she actually has for the action. (Pereboom, 2012, p. 300)

²⁰Una forma diferent d'apropar-nos a aquest tipus d'alternatives és tal com ho fa John Fischer "...even if the possible event at the terminus of the alternative sequence (in the case of Jones and Black) is indeed an alternative possibility, it is highly implausible to suppose that it is in virtue of the existence of such an alternative possibility that Jones is morally responsible for what he does." (Fischer J. M., 2006, p. 45)

Així mateix segons Naylor, després de tot, Jones tenia l'alternativa de fer l'acció de forma obligada. Però com podia l'agent saber que tenia aquesta alternativa si desconeixia completament que Black s'havia entretingut a instal·lar maquetes al seu encèfal? Aquests tipus d'alternatives només es poden donar de forma accidental, quan Jones, pensant que faria una cosa és manipulat per Black, i n'acaba fent una altra. Així mateix, tal com passa amb les alternatives de Davidson, sembla que les alternatives de Naylor no són prou robustes com per justificar la responsabilitat moral de l'agent a l'hora de no triar-les, i en definitiva poder salvar PAP. Algú podria argumentar que la inclinació de Jones de votar una cosa o una altra ens diu alguna quelcom sobre el seu caràcter moral. Veurem més endavant, en el cas d'EVASIÓ D'IMPOSTOS de Pereboom que una de les línies de les objeccions considera que fins a cert punt, inclinar-se a decidir una cosa pot ser considerada una alternativa rellevant. De moment presentarem un cas-F redissenyat per Fischer de tal manera que expliciti que allò que indica el signe, no és una alternativa robusta.

Suposem que considerem de nou la versió del cas de Jones i Black en el que Black pot ser alertat de la inclinació futura de Jones (de no matar a Smith) per la presència d'algun signe involuntari, com ara posar-se vermell o un tic nerviós o fins i tot una complexa pauta neurològica. Així, si Jones (per exemple) es posés vermell, Black podria intervenir abans que Jones fes qualsevol cosa lliurement i així s'asseguraria que Jones efectivament mataria a Smith. El factor desencadenant (allò que activaria la intervenció de Black) , no és cap tipus d'acció iniciadora, sobre la qual es pot dir que s'inicia voluntàriament. Un cop més, aquest tipus de desencadenant no sembla ser prou robust per fonamentar les atribucions de responsabilitat moral. (Fischer J. M., 1994, p. 144)

Segons Fischer, el factor desencadenat no és una alternativa robusta per dues raons relacionades amb els requisits que hem comentat més amunt. La primera raó té a veure amb la condició explicativa, en tant que per Fischer és difícil i quasi absurd, considerar que Jones és responsable moral de la seva acció pel fet que tenia l'alternativa d'iniciar un factor desencadenat diferent. La segona raó està estrictament relacionada amb la primera i és que la condició explicativa i la condició cognitiva es complementen l'una amb l'altra. Per Fischer la condició cognitiva és essencial per a garantir el control

deliberatiu de la decisió. Per Fischer l'alternativa d'iniciar cert factor desencadenant no és el resultat d'un procés deliberatiu, com a molt és una part d'aquest mateix procés deliberatiu que sense estar lligada a cap tipus de reconeixement del recorregut i repercussió moral de l'alternativa—és a dir la condició cognitiva— aquesta es queda en poc més que en la primera pedra d'una construcció deliberativa, i per aquesta raó no la podem considerar com a suficient per fonamentar la responsabilitat moral de Jones.²¹

Gràcies a aquests mestissos sobre el cas-F, de moment es deixa fora de joc l'estratègia dels parpellejos i la seva temptativa de rescatar unes alternatives prou rellevants per a justificar la responsabilitat moral de l'agent, i així salvar PAP. Veurem que la discussió dels parpellejos de llibertat té la seva importància en la defensa del dilema, en tant que un dels corns del dilema fa la seva fortuna basant-se en que l'agent té alternatives a l'abast. Però no unes alternatives qualssevol sinó unes que siguin robustes. El cas-F de John Fischer, exposat fa un moment, ens servirà com a model per posar a prova l'objecció del dilema.

²¹ Per veure la proposta de John Fischer sobre el control plural (John Martin Fischer and Mark Ravizza, 1998)

La defensa del dilema

Com ja hem dit, des de la publicació de l'article de Frankfurt del 1969 els casos-F van rebre diferents tipus d'objeccions. De moment hem donat un cop d'ull a la discussió dels parpellejos de llibertat, però sens dubte és la defensa del dilema l'objecció que ha generat més problemes als defensors dels casos-F. En aquesta secció, primerament ens apropiarem a les formulacions més antigues de l'objecció de Kane i Widerker. En segon lloc tractarem l'objecció del dilema d'una forma més acotada. I en últim terme veurem quines opcions té el defensor dels casos-F per enfrontar-se a la defensa del dilema.

La primera formulació de la defensa del dilema es va fer esperar fins a la publicació *Free will and values* de Robert Kane del 1985 on assumeix un perfil lliberalista i tracta, entre altres coses, les accions autoformatores, de firma pròpia, i, més interessant per nosaltres, els casos-F.

It is interesting to ask what would happen to a Frankfurt controller if (the actions in question were a undetermined choice). The Frankfurt controller would wait to see if the agent would choose A on his own before intervening to make him choose A. But if ... neither the choosing of A nor the doing otherwise is determined ... The controller cannot tell until the moment of choice itself whether the agent is going to choose A or do otherwise. If the controller wants to ensure that the choice of A is made, he must act in advance to bring it about. But if he does this the agent will not be responsible because the agent's choice would have been controlled by the controller. (Kane, 1985, p.51)

Kane se n'adona que la forma en què el controlador monitoreja la decisió en un cas-F com el de Jones suposa un seguit de problemes pels casos-F si s'analitza amb la lupa dels incompatibilistes. Cal remarcar que pels lliberalistes com Kane, el locus propi de la responsabilitat moral rau en la decisió (Moya, 2017). D'aquí que en el fragment es refereixi a la decisió indeterminada com a acció. Una de les virtuts dels casos-F és que en cap moment acceptava o negava la veritat del determinisme, gràcies a això podia establir un consens respecte a la responsabilitat moral de l'agent. En cas que en l'exemple es donessin indicis de certa acceptació del determinisme, els incompatibilistes negarien que l'agent és responsable moral de l'acció i els casos-F no tindrien cap mena d'efectivitat contra PAP. Focalitzem-nos un moment en els problemes implícits respecte a la presumpció del determinisme des de la perspectiva

incompatibilista. Acceptar el determinisme implica creure que el passat conjuntament amb unes lleis naturals serien suficients per a produir la futura decisió de Jones²². La perspectiva subjectiva de Jones de tenir més d'una opció a l'abast esdevé irrellevant i és que el passat i les lleis de la natura porten a Jones a l'únic estat de decisió possible, que per l'incompatibilisme, és buit de responsabilitat moral. (Ekstrom L. W., 1998)

Per aquesta raó, els incompatibilistes com Kane demanen que les decisions siguin indeterminades. Però com pot arribar a saber el controlador el que decidirà l'agent si la decisió és indeterminada? Sembla que el controlador no pot tenir una garantia de la decisió que prendrà l'agent fins que aquest l'acaba prenent, però aleshores suposaria que l'agent ha pogut decidir lliure del controlador tenint a l'abast possibilitats alternatives robustes. L'única forma en què el controlador podria assegurar-se que l'agent decidís certa cosa seria anticipant-se a la decisió i condicionar-la, però llavors hauríem de considerar que l'agent no és responsable tal com en un cas de coacció. Ambdues banyes del dilema ens condueixen cap a una resolució insatisfactòria pels defensors dels casos-F.

Widerker a l'any 1995 exposa la seva versió de l'objecció del dilema. Widerker se centra en analitzar si realment es pot garantir una situació-IRR²³ en els casos Frankfurt. Tal com fa Kane apunta a la medul·la mateixa de la decisió i desglossa les circumstàncies implícites en el cas-F de la següent manera:

- 1) Si Jones es posa vermell (S1) a t1, aleshores, si ningú intervé, Jones decidirà a t2 de matar Smith .
- 2) Si Jones no mostra el signe S1 a t1, aleshores, si ningú intervé, Jones decidirà a t2 de no matar a Smith.
- 3) Si Black veu que en Jones no mostra el signe S1 de que no matarà Smith a t2, aleshores condicionarà a Jones perquè aquest decideixi matar Smith a t2.
- 4) En Jones mostra S1 a t1, i aleshores decideix a t2 de matar Smith per raons pròpies.

²² Veure l'argument de la conseqüència de Van Inwagen: "if determinism is true, then our acts are the consequences of the laws of nature and events in the remote past. But it is not up to us what went on before we were born, and neither is it up to us what the laws of nature are. Therefore, the consequences of the sethings (including our present acts) are not up to us". (Inwagen P. v., An Essay on Free Will, 1983 , p. 56) Aquest argument modal és aplicable a qualsevol acció o decisió que estigui determinísticament fixada per uns esdeveniments passats on l'agent no tenia responsabilitat moral.

²³ Recordem que la situació-IRR és aquella situació on l'agent duu a terme una acció sense que sigui possible per a ell no realitzar-la, donant-se el cas que les circumstàncies que garanteixen tal impossibilitat de cap manera el porten a acabar realitzant l'acció.

Aleshores es planteja el dilema respecte 1). O bé les circumstàncies de Jones a t1 són causalment suficients per generar la decisió de matar Smith a t2, o no ho són. En cas que ho siguin no s'està plantejant una situació IRR, perquè les circumstàncies que fan impossible evitar la decisió provoquen la mateixa decisió. I en cas que les circumstàncies no siguin causalment suficients, aleshores tot indica que la decisió no és inevitable, ja que Black no es pot fiar de l'aparició de S1 i actuar en conseqüència. En les dues banyes del dilema, no es pot plantejar una situació-IRR, ni en definitiva un cas-F satisfactori en contra de PAP. (Widerker, 1995).

Podríem simplificar l'objecció del dilema de la forma següent:

- 1) L'aparició de S1 indica unes circumstàncies que causen determinísticament o indeterminísticament la decisió de Jones.

Aleshores:

O bé:

- 2) Si les circumstàncies causen indeterminísticament la decisió de Jones aleshores res impedeix a Jones decidir altra cosa.
- 3) Si Jones pot decidir altra cosa el cas-F no és efectiu a l'hora de limitar les alternatives a una de sola i en conseqüència no té èxit en contra de PAP.

O bé,

Si les circumstàncies causen determinísticament la decisió de Jones aleshores Jones no és responsable moral de la decisió.

- 4) Si Jones no és responsable moral de la decisió el cas-F no és efectiu a l'hora de garantir la responsabilitat moral de l'agent i en conseqüència no té èxit en contra de PAP.

L'objecció del dilema condueix el doble objectiu de les situacions-IRR fins a un carreró sense sortida. En altres paraules, el doble requisit de que la decisió sigui inevitable, però que les circumstàncies que garanteixen aquesta inevitabilitat no causin determinísticament la decisió, és inassolible. Arribats a aquest punt els defensors dels casos-F poden formular una rèplica centrada en una de les banyes del dilema o en l'altre. D'aquí se'n desprenen dues estratègies: la primera, acceptar el determinisme i

l'eficàcia dels casos-F en contra de PAP. I la segona opció, és replantejar els casos-F de tal manera que les circumstàncies que garanteixen que l'agent no tingui alternatives a l'abast no causin determinísticament la decisió que l'agent acaba prenent.

La primera opció pot ser sotmesa a la crítica d'Ekstrom i dels lliberalistes que hem citat més amunt. Pels lliberalistes acceptar el determinisme suposa negar la responsabilitat moral de l'agent, desactivant així l'eficàcia dels casos-F en contra de PAP. Així i tot, per autors com ara John Fischer, la virtut dels casos-F en contra de PAP segueix tenint la seva força, fins i tot, en un context deliberatiu en el qual s'hagi encaixat el determinisme. Acceptant que sota la veritat del determinisme l'agent deixa de ser responsable moral, Fischer conjectura sobre l'origen de la manca de responsabilitat moral. El fet que l'agent no sigui responsable no té per que ser degut únicament a que l'agent no tingui possibilitats alternatives.²⁴ L'exemple sembla evidenciar d'una forma molt clara que si Jones no és responsable moral de la decisió no és simplement perquè no tingui possibilitats alternatives. Després de tot, el conjunt de fets que tenen alguna influència causal en la decisió definitiva de Jones serien exactament els mateixos en cas que Black s'hagués retirat completament de la situació. I la responsabilitat moral de Jones semblaria ser supervenient a tot allò que l'influeix d'alguna manera. La intuïció que desperten els casos-F en contra de PAP segueix sent significativament forta. (Fischer J. , 2005). Ara bé, Fischer mateix reconeix d'una forma divertida que la seva concepció sobre allò que aconseguen o no aconseguen els casos-F depèn en última instància del que diu la seva intuïció:

When Louis Armstrong was asked for the definition of Jazz he allegedly say, “if you have to ask, you ain’t never gonna know.” I am inclined to say the same thing here: if you have to ask how the Frankfurt type cases show the irrelevance of alternative possibilities to moral responsibility, “you ain’t never gonna know”. (Fischer J. , 2005, p. 292)

²⁴La veritat del determinisme no només suposaria que no hi hagués control plural sinó, recuperant la nomenclatura de Carlos Moya, tampoc hi hauria control d'origen. La qüestió que sembla plantejar Fischer és que no es pot saber si el buit de la responsabilitat moral ve donat perquè l'agent deixa de tenir control plural o perquè deixa de tenir control d'origen. Podríem resumir l'argument del control d'origen de la manera següent: 1) Un agent és responsable moral de les accions o decisions si n'és l'autor o origen genuí. 2) Si el determinisme és verdader cap agent pot ser l'autor o origen genuí de les seves accions o decisions. 3) Si el determinisme és verdader cap agent pot ser responsable moral de les seves accions o decisions. 4) El determinisme és verdader. 5) Cap agent és responsable moral de les seves accions o decisions. Fixem-nos que la veritat del determinisme compromet la responsabilitat moral de l'agent en la mesura que aquesta ja no és l'origen de les accions o decisions.

Els llibertarians per la seva banda poden respondre que els casos-F no els hi desperten la intuïció de què si Jones no és responsable moral de la seva decisió o acció, això sigui degut al fet que no té control plural. De fet poden dir tot el contrari. I tal com fa Ekstrom entrant en el joc de Fischer, no tenen cap problema en defensar d'una forma irònica el següent: "Thus perhaps unlike jazz but at least regarding this case, the reason we "ain't never gonna know" is that there is nothing there to be known." (Ekstrom L. W., 2005, p. 312). I és que en última instància, si es vol que els casos-F siguin contraexemples definitius de PAP, aquests s'hauran d'expressar en uns termes en què fins i tot els llibertarians i els incompatibilistes t'ho acceptin. Precisament per aquí es desenvolupa la segona línia estratègica dels defensors dels casos-F d'intentar adaptar els casos-F a les exigències incompatibilistes. Aquesta segona línia estratègica ha produït una nova formada de casos-F. Nosaltres ens fixarem en els contraexemples de: Mele i Robb, Eleonore Stump, Pereboom. Veurem que tot allò que guanyen aquests casos en intentar plantejar un cas-F indeterminístic, ho perden en claredat explicativa.

La defensa del dilema és una estocada considerable als casos-F tradicionals. Hem vist com aquesta objecció descobreix que la relació entre allò que indica el signe del cas-F i la decisió de l'agent, o bé es tracta d'una relació determinista, o bé no ho és. Ambdues possibilitats suposen problemes pels defensors dels casos-F: per una banda, en contra d'un dels requisits dels lliberalistes, s'accepta que la decisió sigui causalment determinada, i per altra banda l'agent pot fer altra cosa. De cada una de les banyes del dilema, el defensor dels casos-F pot intentar formular una rèplica. La primera consisteix a seguir defensant l'eficàcia dels casos-F en contra de PAP, en tant que semblaria que l'agent deixa de ser responsable moral, no en virtut de que no tingui el control plural, sinó en virtut de la pèrdua d'altres tipus de controls de l'acció. Aquesta estratègia no és convincent pels incompatibilistes perquè en últim terme es fonamenta a partir d'una intuïció. La segona estratègia consisteix a adaptar els casos-F als requisits lliberalistes d'indeterminació causal, en les següents seccions la veurem desenvolupada en la nova formada de casos.

El contraexemple de Mele i Robb

Començarem amb l'exemple de Mele i Robb, que intenta respectar el requisit lliberalista segons el qual la decisió no sigui causalment determinada, gràcies al fet que el que causa la decisió de l'agent és un procés indeterminista. Després d'explorar les virtuts del cas, acompanyats de l'explicació de Mele i Robb, afrontarem alguns dels seus problemes. Un d'ells és que segons Ginet el cas és incoherent. El segon problema té a veure amb la relació entre el mecanisme i la seqüència actual. Posarem en dubte dues consideracions: que el mecanisme no influènci la decisió, i que no és del tot clar que la decisió sigui causalment indeterminada. Abans de res l'exemple:

El nostre escenari és caracteritzat per un agent, Bob, que habita en un món on el determinisme és fals... A t_1 , Black inicia un procés determinista P a l'encèfal de Bob amb la intenció de causar que Bob a t_2 (diguem una hora després) robi el cotxe de l'Ann. El procés P , amagat de la consciència de Bob, culminarà determinísticament en la decisió de Bob a t_2 de robar el cotxe de l'Ann, a no ser que Bob ho decideixi per si mateix o sigui incapaç de fer tal decisió (com per exemple passaria si estigués mort)... El procés no és sensible a cap tipus de 'signe' que indiqui el que Bob pugui decidir. El que acaba passant és que Bob a t_2 decideix per si mateix robar el cotxe, i la seva decisió no ha estat determinísticament causada. Però en cas que no hagués decidit per si mateix robar el cotxe, P hauria emès²⁵ a t_2 la decisió de fer-ho. Black s'assegura que P de cap manera influeixi el procés indeterminista de presa de decisions que de fet acaba culminant emetent la decisió de Bob. (Alfred R. Mele and David Robb, 1998, p. 101-102; Alfred R. Mele and David Robb, 2006, p. 128-129)²⁶

Tot i ser una mica més enrevessat que els casos-F originals sembla que d'entrada s'està plantejant una situació on Bob, per més que no pugui decidir altra cosa que robar el cotxe de l'Ann, aparenta ser responsable moral d'aquesta decisió. També semblaria que

²⁵He optat per traduir 'issued' per 'emès'.

²⁶Mele i Robb complementen l'explicació detallant la relació entre els processos P i x i la presa de decisió. El node N_1 s'il·lumina quan Bob decideix robar el cotxe. En canvi si s'il·lumina el node N_2 , representa la decisió de no robar el cotxe. En circumstàncies normals i en cas que no hi hagi prelació, l'impacte dels processos P i x a un node activarien el mateix node. Si es donés el cas que P premés N_1 a t_2 i el procés x no premés N_1 a t_2 , el resultat seria que N_1 seria activat per P . En canvi si els dos processos P i x premissin N_1 , el resultat és que N_1 seria activat pel procés x . (Alfred R. Mele and David Robb, 1998)

el cas és a prova de l'objecció del dilema, en tant que el procés que culmina en la decisió de robar el cotxe és indeterminista i que, com hem vist, limita les alternatives robustes de Bob a una. El procés indeterminista (procés x), és caracteritzat per Mele i Robb com un procés que, tot hi poder concloure a t2 en la decisió de robar el cotxe de l'Ann, hi ha mons nomològicament possibles on Bob: 1) és capaç a t2 de prendre una decisió, 2) el procés x no és afectat per cap mena d'esdeveniment o procés extern i 3) el procés x no causa a t2 la decisió de robar el cotxe. Per altra banda el procés P, és un procés determinista en el sentit que, excepte si és prelat per un altre esdeveniment o procés extern²⁷, causarà que Bob a t2 decideixi robar el cotxe de l'Ann. L'única forma que P no causarà la decisió de robar el cotxe de l'Ann a t2 és que aquesta decisió sigui causada pel procés indeterminista a t2. Dit altrament, tots els mons nomològicament possibles són mons on Bob decideix robar el cotxe de l'Ann. El cas és que com que la decisió de robar el cotxe de l'Ann acaba sent causada pel procés indeterminista, segons Mele i Robb, s'estableix una situació-IRR. (Alfred R. Mele and David Robb, 2006). El cas de Mele i Robb tampoc està lliure de controvèrsia. Seguidament tractarem algunes de les objeccions més interessants que s'hi han presentat.

El cas és incoherent

Un dels aspectes que sobta del cas de Mele i Robb és la capacitat de prelatió dels processos que culminen en un mateix moment t2. La lectura que fa Ginet del cas és força il·lustradora respecte a l'ordre temporal dels processos relacionats amb la decisió: primer de tot especifica un esdeveniment E d'interval de temps [t1-t2] on Bob(S) decideix robar el cotxe de l'Ann (A). L'ocurrència dels processos P i x, és lleugerament anterior, però contínua a E: diguem que les seves primeres fases ocorren a l'interval [t0-t1]. Seguidament defineix les fases finals dels processos x i P, com a D-final (relatiu a E produït pel procés P) i I-final (relatiu a E produït pel procés x) que ocorren just després i de forma continua de [t0-t1), concretament en l'interval [t1-t2].

²⁷S'entén com a procés extern situacions com ara una mort sobtada o esdeveniments d'aquest tipus que farien impossible prendre cap tipus de decisió. D'ara endavant obviaré aquest tipus d'esdeveniments i assumirem la capacitat de Bob de prendre decisions a t2.

Aleshores desglossa el cas de la següent manera:

- 1) I-final s'avança a D-final com a la causa més pròxima a E a $[t_1-t_2]$.
- 2) Si E no hagués estat causat de forma indeterminista per I-final, aleshores hauria estat causat de forma determinista per D-final en el mateix moment que I-final hauria ocorregut, precisament entre l'interval $[t_1-t_2]$.
- 3) L'esdevenir d'E a $[t_1-t_2]$ és inevitable per S.

Ginet se n'adona que perquè 1) sigui veritat s'ha de complir un dels següents escenaris:

- 1a) I-final causa E, sent això mateix el que bloca D-final de causar E.
- 1b) La mera presència simultània de I-final és el que bloca D-final de causar E.

Si suposem que 1) és veritat segons 1a), estem suposant que el mateix fet que I-final causi E és el que bloca D-final de fer-ho. Ara bé, en quin moment I-final causaria E? Semblaria que com a procés indeterminista I-Final només pot causar E en el moment en què E passa, això és en l'interval $[t_1-t_2]$. Per altra banda, si considerem que I-final falla a l'hora de provocar E, i tenint en compte la naturalesa dels casos-F²⁸, D-final no podria causar E fins just després de l'interval $[t_1-t_2]$ on I-final ha fallat²⁹. Però aleshores D-final només podria causar E en un moment lleugerament posterior a l'interval $[t_1-t_2]$, Amb altres paraules, D-final només tindria via lliure per causar E en l'instant on I-final falla en causar E, i conseqüentment D-final només podrà causar E posteriorment a l'instant on I-final ha fallat i li deixa la via lliure. Tal cosa suposaria que 2) és fals fent que el cas de Mele i Robb sigui incoherent. I en conseqüència Bob tindria a l'abast decidir no robar el cotxe abans que D actués.

Tanmateix es pot suposar que 1) és veritat segons 1b). Sota aquest paradigma D-final és desactivat per la mera ocurrència simultània de I-final. Però com que D-final i I-final ocorren sempre de forma simultània, tot indica que D-final estaria sempre desactivat i que en definitiva, I-final podria causar una decisió o bé l'altra. Això significa que E a $[t_1-t_2]$, és a dir el moment en què Bob decideix, deixa de ser una opció inevitable per Bob. Així doncs, la veritat de 1) segons 1b) compromet també un dels requisits del cas,

²⁸ Que D-final o I-final causin E, és una condició necessària perquè s'estableixi un cas-F. En cas contrari hi hauria la possibilitat que no ocorregués l'esdeveniment on Joe decideix evadir les taxes, i en definitiva, la decisió seria evitable. Llavors si I-final no causa E, el procés P i en concret D-final ha de garantir que ocorri E.

²⁹ Això és així tenint en compte que segons 1a) el que bloca a D-final de causar E, és precisament l'ocurrència de I-final. Per tant, D-final només podrà causar E un cop I-final ha ocorregut i no ha causat E, això és després de l'interval $[t_1-t_2]$.

més concretament 3), d'acord al fet que E és evitable per S. Això és així si suposem que l'ocurrència d'E precedida per l'ocurrència de D-final, és nomològicament necessària, només en absència de la simultaneïtat de I-final. En cas que la simultaneïtat de I-final no fos un problema perquè D-final causés E, tot semblaria indicar que es tractaria d'un cas de sobredeterminació on suposar que I-final causa E—és igual de legítim que suposar que D-final causa E. Segons l'anàlisi de Ginet el cas de Mele i Robb no pot satisfer tots els requisits del cas i per aquesta raó considera que es tracta d'un cas incoherent. (Ginet, 2006)

Mele i Robb (1998, 2006) plantegen una rèplica prou consistent a l'objecció de Ginet. Precisament tracten un dels aspectes que Ginet considera que fan incoherent el cas. L'aspecte segons el qual si I-final i D-final ocorren simultàniament estaríem tractant amb un cas de sobredeterminació, on és igual de plausible que I-final causi E com que ho faci D-final. Tanmateix Mele i Robb tenen una resposta que d'entrada sembla prou coherent on I-final causa E, ocorrent simultàniament a D-final. Es tracta d'un cas de prelació ocorrent³⁰tal que el procés x i el procés P causarien la mateixa decisió de robar el cotxe de l'Ann a t2, sent possible també que la culminació de I-final a t2 és el que garanteix que el procés P sigui prelat. D'entrada sembla força difícil d'imaginar, però Mele i Robb ofereixen una explicació prou detallada del funcionament d'aquesta prelació³¹.

El contrafactual influencia la decisió

Una de les condicions que Mele i Robb estipulaven pel seu cas era que el procés P culminaria en la decisió de Bob, a no ser que Bob ho decidís per si mateix o que fos incapaç de fer tal decisió. Això servia per assegurar que Bob no tingués alternatives a l'abast com ara decidir no robar el cotxe de l'Ann. Ara bé, com observa Kane³² el procés P, per tal d'assolir el seu objectiu de delimitar les opcions de Bob a una, ha de

³⁰La noció de prelació ocorrent, així com la idea que Mele i Robb utilitzen pel seu cas, és extreta de *Causation and Persistence: A Theory of Causation* de Douglas Ehring 1997.

³¹L'explicació parteix de la consideració d'una màquina el funcionament de la qual és determinat a seleccionar l'impacte x provinent d'una seqüència indeterminista, que causa la reacció (decisió x), i a ignorar l'impacte y provinent de la seqüència determinista que hagués causat la mateixa reacció. Si la seqüència indeterminista causa un impacte diferent a x, aleshores la màquina selecciona l'impacte y de la seqüència determinista. Per més informació veure Alfred R. Mele and David Robb, 2006; Alfred R. Mele and David Robb, 1998. Si el cas fos així seguiria tenint problemes greus que podríem resumir en: "But the trouble with Mele and Robb's scenario is that their modeling of the indeterministic causal process in fact makes that process deterministic" (Palmer, 2011, p. 266).

³² A Kane, *Responsability, Indeterminism and Frankfurt-style Cases: A Reply to Mele and Robb*, 2006.

limitar més opcions apart de la decisió de no robar el cotxe de l'Ann. Kane distingeix entre casos de bloqueig pur i casos de bloqueig modificat. Els casos de bloqueig pur són aquells on el procés P elimina totes les alternatives excepte la de robar el cotxe de l'Ann, com ara que Bob pogués ser despistat o que decidís ajornar la decisió. En els casos de bloqueig modificat només es neutralitzen les alternatives robustes, com ara no decidir o decidir ajornar la decisió, i així mateix, es deixen obertes alternatives no robustes, tal com que Bob es pogués despistar. Alternatives, recordem, que no serien suficients per atribuir responsabilitat moral a Bob.

Segons Kane, en els casos de bloqueig pur ja no es compleixen els requisits llibertaris d'acord a que, per més que la decisió de robar el cotxe de l'Ann sigui causada per un procés indeterminístic a t_2 , semblaria que aquesta decisió ja ha estat determinada a un temps previ a t_2 , recordem que el procés P cancel·la totes les opcions excepte aquesta. Tanmateix Mele i Robb distingeixen entre: que la decisió sigui inevitable i que la decisió sigui determinísticament causada. La discussió sembla recaure en el paper que realitza P: segons Mele i Robb P no causa la decisió, únicament garanteix que aquesta sigui inevitable; segons Kane, el procés P, determina causalment la decisió de Bob a t_2 , per més que la decisió sigui causada pel procés indeterminista. Això és degut al fet que P és un mecanisme causal insertat a l'encèfal de Bob que garanteix, a través de bloquejos i neutralitzacions, que Bob decideixi robar el cotxe. És a dir, la mera presència de P assegura que la decisió de robar el cotxe sigui inevitable, però tanmateix fa que el procés de presa de decisió deixi de ser indeterminístic³³ (Kane, 2006). En conseqüència el cas deixa de respectar el requisit lliberalista de què la decisió sigui indeterminada. Mele i Robb reclamen que en cas que els llibertaristes com Kane es refereixin al fet que la decisió ha estat determinísticament causada, hauran d'explicar què és el que determinísticament causa la decisió. Arribats a aquest punt la discussió sembla ser derivada als diferents models causals amb els quals un s'apropa al cas.³⁴

Altrament, en els casos de bloqueig modificat semblaria que Bob té alternatives no rellevants a l'abast. Si el cas de Mele i Robb està plantejat d'aquesta manera aleshores tot indica que la decisió de robar el cotxe de l'Ann és indeterminada, en el sentit que,

³³Semblaria que es pot aplicar l'argument de la conseqüència de Van Inwagen exactament igual que en un context on s'hagués acceptat el determinisme. Donats uns conjunts de fets previs a t_2 i unes lleis naturals, Bob a t_2 decidirà robar el cotxe de l'Ann.

³⁴Alguns lliberalistes s'apropen als casos-F amb una teoria causal neo-Humeana, mentre Mele i Robb la critiquen. Per més informació sobre aquesta línia del debat veure Ehring (1997, ch 1).

per exemple, és del tot possible que en comptes de decidir robar el cotxe a t2, Bob es despisti i no decideixi res de res. Com hem anat recordant durant el treball aquesta alternativa no és suficientment robusta com perquè es pugui atribuir responsabilitat moral a Bob. Ningú diria que Bob és responsable moral de robar el cotxe perquè no s'ha despistat. Segons Kane, el cas segueix sense satisfer els liberalistes en tant que l'agent segueix sense ser responsable de l'acció. La raó que apunta és que l'agent no tindrà el control d'origen de la decisió.

El control d'origen de Kane està estrictament relacionat amb un tipus de decisions que anomena decisions autoformatores (SFA). A partir d'aquestes decisions l'agent esculpeix el seu caràcter, voluntats i en definitiva el perfil moral de si mateix. Segons Kane tals decisions només es poden prendre si l'agent té control plural en la decisió. Si es priva a l'agent del control plural en aquestes decisions, Kane argumentaria que l'agent no acaba sent l'origen últim del seu perfil moral i en conseqüència de cap de les seves accions o decisions. La clau de la qüestió, és que si s'extrapola el cas de Mele i Robb en un sentit global, toparíem amb un agent que mai pot realitzar una decisió autoformatora i que per aquesta raó tot el seu caràcter i voluntat, en última instància, no dependrien d'ell. Per tot això, seria difícil considerar a Bob com a responsable moral.³⁵

La relació entre el procés P i la presa de decisió comporta un altre problema³⁶ relatiu al fet que es fa més difusa la frontera entre la seqüència actual i la seqüència alternativa. Recordem que un dels aspectes que donaven força als casos-F és que el mecanisme de Black no influïa per res en la decisió que l'agent acaba prenent en la seqüència actual. Hunt (2006), expressa d'una forma molt coherent una distinció que a mi em sembla fonamental per apropar-se als casos-F. Si l'acció i decisió de l'agent és determinísticament causada per una cadena causal que opera dins de la seqüència actual, no podríem considerar a l'agent com a lliure; però si els estats rellevants i agencials de l'agent són fixats³⁷ per factors causals que operen fora de la seqüència actual—en tant que el que garanteix que l'acció/decisió de l'agent sigui inevitable actua

³⁵ Respecte a aquesta crítica de Kane, semblaria que el control plural és un requisit necessari per a la responsabilitat moral d'una forma derivada, en el sentit que sense les decisions autoformatores l'individu no podria ser responsable moral de les seves accions i sense control plural no hi podria haver decisions autoformatores.

³⁶Més que un altre problema es tracta del mateix problema tractat per Kane però expressat amb uns altres termes.

fora de la seqüència actual com a contrafactual—aleshores els lliberalistes que es prenguin el debat seriosament negaran que tal determinisme causal (extern) vagi en contra de la llibertat de l'agent i en conseqüència de la seva responsabilitat (Hunt, 2006). En el cas de Mele i Robb, seguint a Hunt, ens hem de preguntar si P opera dins o fora de la seqüència actual: si concedíssim que opera fora de la seqüència actual, tot semblaria indicar que podem considerar a Bob com a un agent lliure i responsable moral de la decisió.

La qüestió per Hunt sembla derivar-se a què es considera seqüència actual. Segons ell, la seqüència actual d'esdeveniments és el conjunt de condicions suficients per a l'acció/decisió de l'agent, que accepten ser substituïts per l'el·lipsi 'l'agent ha decidit x degut a...' En cas que més d'una substitució satisfés l'el·lipsi parlaríem d'un cas de sobredeterminació (Hunt, 2006). Si ho apliquem en el cas de Mele i Robb ens queda o bé: que Bob ha decidit robar el cotxe de l'Ann degut al seu caràcter, deliberació o intencions; o bé, que Bob ha decidit robar el cotxe de l'Ann degut a que un el·liminador d'alternatives ha evitat que decidís el contrari. La meua intuïció s'inclina per creure en la primera opció. Cal dir que l'anàlisi de Hunt sobre el què és la seqüència actual, està lluny de ser reconegut com a anàlisi definitiva. De fet, la discussió sobre què es considera seqüència actual és un dels molts punts calents del debat que avui dia encara no està resolt i que depèn en última instància de les teories de la causalitat que hom empri per apropar-se al cas de Mele i Robb.

El cas de Mele i Robb té la virtut de crar una situació on la decisió de l'agent és causada per un procés indeterminístic sense que això impedeixi que la decisió sigui inevitable. Una de les qüestions que no queden clares del cas és si el procés P influeix a la decisió. Segons el meu parer, i seguint les consideracions de Hunt, considero que el procés P resta al marge del procés de decisió, de fet es podria afegir, tal i com es fa en aquests casos, que en cas que el procés P no hagués ocorregut l'agent hauria decidit el mateix de la mateixa manera. Tot i així, els lliberalistes poden seguir argumentant que en última instància el conjunt d'esdeveniments previs a la decisió de Bob, són causalment suficients per aquesta decisió, i per aquesta raó no es pot considerar a l'agent moralment responsable. La rèplica de Ginet envers la coherència del cas, és una altra

mostra que el cas de Mele i Robb no poden respectar tots els requisits lliberalistes³⁸. I cap de les rèpliques que proposen Mele i Robb em semblen prou fortes com per convèncer els lliberalistes. Veurem si el cas de Stump té èxit allà on el cas de Mele i Robb ha fracassat.

³⁸Amb això no estic considerant que el cas de Mele i Robb no tingui èxit. El contrari ,per mi és una contraexemple més de PAP sobretot entès a la manera tradicional. El que vull dir és que no té èxit en convèncer els lliberalistes.

El contraexemple d'Eleonor Stump

La proposta d'Eleonor Stump també tracta d'incorporar els requisits lliberalistes en els casos-F. El resultat és un cas-F on l'acte de voluntat (el locus propi de la responsabilitat moral del cas) no és causalment determinat. Veurem que una de les peculiaritats del cas de Stump és que l'acte mental està correlacionat amb l'activació de certa seqüència neuronal. El cas de també s'enfronta a un seguit de rèpliques per part dels lliberalistes. En aquesta secció exposarem un segment³⁹ de la rèplica de Widerker com a exemplar de la resta. Seguidament posaré en dubte que el cas de Stump tal i com l'interpreta ella mateixa, respecti el control deliberatiu de l'agent.

Suposem que Grey, un neurocirurgià, vol que el seu pacient Jones voti els Republicans en les eleccions venidores. Grey té un neuroescopi que el permet observar les franges neuronals relacionades amb les voluntats de Jones. A través del seu neuroescopi, Grey, encerta cada vegada que Jones té la voluntat⁴⁰ de votar els candidats Republicans⁴¹. Aquest acte (mental)⁴² de la seva voluntat i la seva correspondència amb els plecs neuronals, sempre inclou una seqüència neuronal que passa per l'activació d'unes primeres neurones a,b,c (diguem-li seqüència 'R'). A l'altra banda, la voluntat de Jones de votar els demòcrates és correlacionada amb una altra seqüència neuronal que sempre inclou l'activació d'unes primeres neurones x,y,z, cap de les quals és la mateixa que aquelles activades en la seqüència R. Anomenem 'D' a aquesta segona seqüència neuronal. Per simplicitat suposem que cap de les dues seqüències està relacionada amb cap altre acte mental. Com un exercici encara més simplificador, suposem que les úniques opcions rellevants de Jones són l'acte de voluntat de votar els Republicans, o bé, l'acte de voluntat de votar els Demòcrates. Aleshores Grey pot ajustar el seu neuroescopi a tals voluntats i seqüències. En qualsevol moment en què el neuroescopi detecti que s'activen les primeres neurones de la seqüència 'D' x, y, z immediatament interromp la seqüència evitant que s'acabi de realitzar, acte seguit activa la seqüència 'R' que està correlacionada amb la voluntat de votar els Republicans. Però si el neuroescopi detecta que s'activen les neurones a,b,c de la seqüència R, aleshores el neuroescopi no interromp res de res. El neuroescopi no s'activa i la seqüència neuronal R continua fins a culminar en la voluntat de Jones de votar els Republicans, sense que

³⁹ Sobretot en els casos-F de la segona fornada, la discussió deriva ràpidament a qüestions relacionades però tanmateix més perifèriques de la discussió. Hem vist que en el cas de Mele i Robb passava que la interpretació del cas diferia si hom s'apropava amb una teoria de la causalitat o amb una altra. En el cas de Stump passa el mateix però amb les teories de la ment. En aquest sentit potser sobta la superficialitat del fragment que exposo i la forma en que el concloc. Que s'entengui però, que si ho faig així és per poder-me acotar a una mida raonable del treball i no perdre el nord amb discussions perifèriques complexes de per si.

⁴⁰ De l'anglès 'wills'. Stump es refereix a Wills de la següent manera: "By 'wills' in (G) I mean one mental act of willing, as distinct, say, from a persistent state of will of the sort Barkis had mind when (in Dicken's David Copperfield) he told Davy to say 'Barkis is willing'" (Stump, 2006, p. 153).

⁴¹ En aquest contraexemple el locus propi de la responsabilitat moral és l'acte de voluntat de votar.

⁴² D'ara en endavant assumirem que en aquesta discussió que 'l'acte de la voluntat' és un acte mental.

Jones sigui influït per Grey. (Suposem finalment) que Grey no ha d'actuar per garantir que es produeixi la seqüència R, ja que Jones acaba tenint la voluntat de votar els Republicans sense que Grey el coaccioni. (Stump, 2006, p. 140)

En un primer cop d'ull diríem que Jones és responsable moral de la decisió i acció de votar els Republicans. Tal com passa amb els altres casos-F, Jones sembla actuar lliurement sense tenir alternatives prou robustes a l'abast. Fins i tot sembla que s'estigui establint una situació-IRR, d'acord a què: per una banda, hi ha unes circumstàncies (Grey, el seu neuroescopi i la seva habilitat de neurocirurgia) que garanteixen que la decisió i acció de votar els Republicans sigui inevitable. I que, per altra banda, tals circumstàncies no provoquen la decisió i acció de votar els Republicans. Si això és així s'està mostrant a un individu al qual li atribuïm responsabilitat moral per votar els Republicans tot i que no podia fer altra cosa. A més a més, d'entrada el cas sembla satisfer els requisits incompatibilistes en tant que no hi ha res en el cas que ens faci suposar que l'acte no sigui indeterminista. Diríem en aquest sentit, que l'activació d'aquestes primeres neurones a,b,c no és una causa suficient perquè Jones vulgui votar els Republicans, i que per aquesta raó, s'està garantint el requisit lliberalista de què l'acte de voluntat no sigui causalment determinat. I així mateix, en cas que s'iniciés la formació de la voluntat contrària correlacionada amb l'activació de les neurones x,y,z⁴³, aleshores el neuroescopi evitaria que s'acabés de formar, esquivant així la segona cornada del dilema.

El cas de Stump no planteja una situació-IRR

Ara bé, segons els lliberalistes el contraexemple de Stump no sembla superar l'objecció del dilema. Agafem la rèplica de Widerker com a mostra de l'estratègia d'alguns dels defensors de PAP. Widerker focalitza l'atenció a la relació que hi ha entre l'activació de les primeres neurones a,b,c i la voluntat definitiva de l'agent. El cas és que aquesta relació, sigui quina sigui, apunta que el cas de Stump no planteja una situació-IRR.

Primer de tot, Widerker analitza el cas suposant que l'activació de les primeres neurones causa la compleció de la seqüència, sent únicament la compleció de la seqüència el que

⁴³ Recordem una de les condicions simplificadores del cas: com un exercici encara més simplificador, suposem que les úniques opcions rellevants de Jones són tenir l'acte de voluntat de votar els Republicans, o bé, tenir l'acte de voluntat de votar els Demòcrates.

està correlacionat amb l'acte mental⁴⁴. Segons això, es podrien fer dues consideracions: Per una banda que l'activació de les neurones a,b,c causa determinísticament la compleció de la seqüència neuronal R. I degut a que l'acte de voluntat de votar els Republicans W(R) està correlacionat amb la compleció de R, aleshores l'activació de les neurones a,b,c causa determinísticament l'acte de voluntat de votar els Republicans. I per altra banda que l'activació de les neurones a,b,c no causaria determinísticament la compleció de la seqüència R, i aleshores res impediria a Jones evitar formar-se la voluntat de votar els Republicans. Dit diferent, si suposem que la l'activació de les neurones a,b,c és causalment suficient per a que ocorri la compleció de la seqüència R, aleshores, degut a la correlació entre R i W(R), l'activació d'a,b,c també seria suficient per causar W(R). En cas que considerem que l'activació de les neurones a,b,c no és causalment suficient per a la compleció de R, aleshores semblaria que Jones té l'alternativa de no formar-se cap acte de voluntat. La solució que proposa Widerker a favor del cas, és que W(R) estigui relacionat, no amb la compleció de la seqüència R, sinó directament amb R mateixa. Llavors W(R) seria un procés amb certa extensió temporal correlacionat i paral·lel a la seqüència R. Aquest matís permet deixar de considerar que l'activació de les neurones a,b,c causi determinísticament W(R). Veurem però que el mateix Widerker considera que en última instància el cas és insalvable.

En segon lloc, havent mostrat els problemes del cas de Stump relatius a la interpretació de l'acte mental com a quelcom correlacionat únicament amb la compleció de la seqüència neuronal, Widerker exposa els problemes implícits al cas si s'entén que l'acte mental està correlacionat, no únicament amb la compleció de la seqüència, sinó amb tota la seqüència neuronal. Segons Widerker el cas no podria establir una situació-IRR degut a que l'agent tindria una alternativa a l'abast, aquella que en cas que s'elegís faria activar el mecanisme de Grey. Per demostrar-ho cal que ens imaginem el cas sense la presència del mecanisme de manipulació. Les neurones a,b,c s'activen, la seqüència R és iniciada, i degut a la correlació entesa a la manera de Widerker, Jones comença a formar-se la voluntat de votar els Republicans. Així mateix, si Jones es desdigués de W(R), el seu canvi d'intencions passaria per la no-ocurrència de l'activació de les neurones a,b,c; això és així degut a que en aquest escenari l'acte mental és correlacionat amb tota la seqüència. El cas és que si Jones té la capacitat de canviar d'intencions en

⁴⁴ En algunes ocasions resumeixo 'acte (mental) de voluntat' a 'acte mental'.

un escenari de normalitat, tot indica que tindrà la mateixa capacitat en un escenari on hi hagués la presència de Grey i el seu neuroescopi. Recordem que la funció del neuroescopi és únicament escanejar i desactivar la seqüència D. Per Widerker, l'agent podrà actuar d'altra manera evitant l'ocurrència d'a,b,c i en conseqüència no es pot garantir una situació-IRR. Veurem que a diferència de Stump, Widerker considera que la no ocurrència d'a,b,c i l'ocurrència de x,y,z estan correlacionades amb actes suficientment robusts com per a fonamentar la responsabilitat moral de l'agent. Stump considera que l'ocurrència d'a,b,c o x,y,z aïllada de la compleció de la resta de les seqüències no es pot considerar cap tipus d'acte i menys una alternativa robusta.

De la primera objecció de Widerker, Stump nega que la relació entre l'activació de les neurones a,b,c i la compleció de la seqüència hagi de ser causalment determinada. Recordem que Widerker plantejava que en cas que la relació no fos determinada tot semblaria indicar que l'agent podria fer altra cosa. Però tal cosa no és així, en tant que, tal i com Stump entén el cas, si la l'agent no es forma la voluntat de votar els Republicans, aleshores l'única opció rellevant a l'abast de l'agent seria formar-se la voluntat de votar els Demòcrates, però això no acabaria passant degut que el mecanisme actua després de que les neurones x,y,z s'activin i en conseqüència la seqüència D no pot ser completada sense que l'agent es formi l'acte mental correlacionat. D'acord a aquesta descripció del cas, la seqüència R pot ser estroncada abans de culminar en la seva compleció. Caldrà veure si es pot arribar a considerar que aquest fet està correlacionat amb algun tipus d'acte mental que es pugui considerar alternativa robusta. Aquest aspecte de la discussió el tractarem a continuació.

Per figurar-nos la relació entre l'acte de voluntat i l'activació de les seqüències neuronals, Stump ens proposa una analogia: l'acte d'aixecar la mà. L'acte d'aixecar la mà inclou tot d'esdeveniments físics, biològics i neurològics en virtut dels quals és possible que l'agent acabi aixecant la mà. Dins d'aquest paradigma el rol que juga l'activació de les neurones a,b,c és similar a la funció que tindria l'activació d'unes primeres fibres musculars del bíceps, ocurrència que per si sola no acaba de ser l'acte d'aixecar la mà, però sense la qual tampoc hi podria haver l'acte d'aixecar la mà. En aquest sentit, Stump concep la seqüència R com un esdeveniment més, totalment necessari perquè l'agent pugui formar-se la voluntat de votar els Republicans. D'acord a aquesta aproximació, una seqüència neuronal no acabada de completar no es pot

correlacionat amb un acte mental⁴⁵—per més que es digui que és estroncat o defectuós—i menys considerar-la una alternativa robusta. En aquest sentit les consideracions de Widerker de que l'agent tindria una alternativa en evitar formar-se l'acte de voluntat, sigui activant les primeres neurones d'una seqüència, o sigui, interrompent la seqüència neuronal, semblaria que estan fora de lloc, en tant que no poden ser considerades ni actes mentals ni alternatives robustes. Per aquest motiu Stump considera que la segona objecció de Widerker no és reeixida, d'acord a que la no ocurrència de l'activació d'a,b,c i la ocurrència de l'activació x,y,z no pot ser correlacionada amb un acte mental i menys amb una alternativa robusta. El motiu és que un cop s'activés x,y,z aquesta seqüència seria estroncada pel mecanisme.

Stump afirma que una seqüència neuronal que no s'acabi de completar no es pot correlacionar amb cap tipus d'acte mental. Ara bé, de la mateixa manera que considerem que l'acte d'aixecar la mà és un conjunt d'esdeveniments i fases la conjunció de les quals fa possible l'acte d'aixecar la mà, què no ens fa pensar que l'acte de voluntat és una suma de fases la conjunció de les quals garanteix l'acte mental? Si més no, seria estrany suposar que Jones acaba tenint la voluntat de votar els Republicans sense passar per un procés deliberatiu previ. Si el producte de la deliberació és l'acte de voluntat de votar els Republicans, les fases prèvies com ara la valoració de les diferents raons a favor dels Republicans o els Demòcrates, fins i tot la fase d'inclinar-se a formar la voluntat de votar els Republicans, han de passar en un moment previ a la formació de l'acte de voluntat. En aquest cas l'activació de les primeres neurones d'una seqüència, o fins i tot, la mateixa seqüència ja no serien només uns esdeveniments la compleció dels quals fa possible l'acte de voluntat, sinó uns esdeveniments correlacionats amb un procés deliberatiu que poden ser indicatius de que l'agent s'està inclinant cap a un acte de voluntat o un altre. Fins i tot en cas que no ho consideréssim així, el fet que l'activació de les neurones a,b,c no sigui causalment suficient per l'ocurrència de la compleció de R, semblaria que multitud d'alternatives podrien ocórrer a l'interval [t1-t2], podent ser relacionades amb fases de deliberació. En definitiva el cas de Stump s'enfrontaria al dilema següent: o topa amb la segona banya del dilema o extreu el procés deliberatiu del cas convertint a l'agent en una cosa similar a una màquina, òbviament mancada de responsabilitat moral.

⁴⁵ Suposar que hi pot haver alguna mena d'acte mental, sigui estroncat, defectuós o el que els vulgui, sense que la seqüència neuronal sigui completa, porta inevitablement per Stump, a acceptar algun tipus de dualisme cartesià.

Considero que el cas de Stump té èxit en establir una situació on l'acte de voluntat és inevitable sense que tal fet suposi que aquest acte sigui causalment determinat. Més endavant veurem que el cas de Pereboom explora una estratègia similar. Ara bé, un dels problemes del cas és la confusió que genera la relació entre la seqüència neuronal i l'acte (mental) de voluntat. Aquesta relació condiciona la interpretació del cas, que canviarà, si hom s'apropa amb una teoria de la mental o amb una altra⁴⁶. Un dels aspectes que condiciona i que en definitiva marca el pol del debat és la qüestió de si una seqüència estroncada pot estar correlacionada amb un acte mental. Hem vist que Widerker considerava que sí i en conseqüència apuntava que l'agent tenia alternatives robustes a l'abast, en canvi per Stump una seqüència estroncada no es podria relacionar amb cap acte mental de cap tipus. Finalment, he indicat els dubtes que genera el cas respecte el procés deliberatiu de l'agent i que en última instància crec que poden situar al cas de Stump en el dilema següent: o topa amb la segona banya del dilema o extreu el procés deliberatiu del cas convertint a l'agent en una cosa similar a una màquina, òbviament mancada de responsabilitat moral.

⁴⁶ La mateixa Stump considera al seu cas, no només un contraexemple de PAP sinó també un contraexemple del dualisme cartesà.

El cas de Pereboom

El cas de Pereboom EVASIÓ D'IMPOSTOS II, ha estat dissenyat per evitar moltes de les rèpliques anteriors. Veurem que en aquest cas el mecanisme compleix únicament la funció de desactivar el procés de formació de la decisió que no interessa; si això passa, l'agent pot tornar a començar a decidir una cosa o una altra. Fixem-nos que aquesta condició deixa a l'abast de l'agent l'alternativa de començar a formar la decisió. La qüestió és que el cas permet que aquesta alternativa pugui ocórrer, sense que això suposi que la decisió que acaba ocorrent sigui evitable. No cal dir que Pereboom considera que aquest tipus d'alternativa no és robusta. Veurem però que l'objecció a la qual s'enfronta el cas qüestiona precisament que l'alternativa no sigui rellevant.

Joe està considerant la possibilitat de sol·licitar una deducció d'impostos per la taxa de registre que va pagar quan va comprar una casa. Sap que sol·licitar aquesta deducció d'impostos és il·legal, però segurament no l'atraparien i en cas que ho fessin sempre podria al·legar ignorància d'una forma convincent. Suposem que té un fort desig, encara que no sempre sigui predominant, de promoure el seu interès particular amb independència del cost dels altres, fins i tot si involucra una activitat il·legal. En aquesta situació, l'única forma que Joe, tenint en compte la seva psicologia, podria decidir no evadir els impostos seria per raons morals, de les quals n'és plenament conscient. D'acord amb la seva psicologia Joe no podria decidir no evadir les taxes per altres raons o per simple caprici. A més a més, per tal que no decidís evadir les taxes, és causalment necessari que assoleixi cert nivell d'atenció respecte a les raons morals. Joe pot assolir aquest nivell d'atenció voluntàriament. Tot i així, que assoleixi aquest nivell d'atenció respecte a les raons morals no és causalment suficient per a que deixi de decidir evadir impostos. Si s'assoleix aquest nivell d'atenció, Joe podria exercir el seu lliure arbitri lliberalista i elegir evadir els impostos o abstenir-se de fer-ho (sense que el dispositiu es trobi a lloc). No obstant, per assegurar-se que Joe decideix evadir els impostos, un neurocientífic ha implementat un dispositiu a l'encèfal de Joe, sense que aquest en sigui conscient, tal que si detecta el nivell d'atenció requerit, estimularà electrònicament el centre neuronal apropiat per tal que Joe inevitablement dugui a terme aquesta decisió. De fet, Joe no arriba a assolir aquest nivell d'atenció respecte a les raons morals i decideix evadir els impostos per si mateix; mentre que el dispositiu resta inactiu. (Pereboom, 2014: 15; cfr. 2009: 113; 2003: 193)

D'entrada Joe sembla responsable moral de la decisió d'evadir els impostos i així mateix veiem que no té alternatives rellevants a l'abast. D'altra banda sembla que el cas esquiva l'objecció del dilema, d'acord amb que sembla acceptar el requisit incompatibilista de que la decisió sigui indeterminada, en la mesura que el nivell d'atenció respecte a les raons morals no és causa suficient perquè Joe decideixi no

evadir els impostos. A més a més, assolir aquest nivell d'atenció és una alternativa no rellevant que sempre està a l'abast de Joe. Però en cas que s'assolís aleshores el dispositiu actuaria garantint que Joe decidís evadir els impostos. Com que tal cosa no acaba passant, i Joe decideix per si mateix evadir els impostos, tot indica que és responsable moral de la decisió tal com ho seria en cas que el dispositiu inserit no hagués estat un fet.

Algú podria argumentar que no assolir el nivell d'atenció necessari perquè Joe decidís no evadir les taxes, és una causa suficient per a que Joe decideixi evadir les taxes. Si això fos així, el cas no podria esquivar un dels corns del dilema. Però això no és ben bé cert, d'acord a que Joe, fins al moment últim de la decisió, té la capacitat de tornar a centrar la seva atenció a les raons morals. És a dir que Joe, en un moment t previ a la decisió, no hagi assolit el nivell necessari d'atenció respecte a les raons morals per tal de poder decidir no evadir els impostos, no implica que en un moment t posterior (també previ a la decisió), pugui assolir el nivell necessari. D'aquesta manera el cas garanteix un context indeterminista fins al moment de la mateixa decisió. Tot i l'aparent solidesa, el cas de Pereboom no deixa el debat per conclòs. Seguidament veurem algunes de les objeccions que el cas ha rebut.

Joe disposa d'alternatives robustes

Els problemes del cas tenen a veure amb la possibilitat que té l'agent d'atendre les raons morals en el moment en què Joe hagués decidit evadir els impostos, aquesta alternativa és per Ginet una alternativa robusta. Pel fet que si Joe hagués optat per ella, s'hagués abstingut en el mateix moment t_1 de decidir evadir els impostos. Dit diferent, Joe en el mateix moment en que decideix evadir les taxes, podria haver-se interessat per les raons morals.⁴⁷ Si això hagués estat així, Joe no hagués estat responsable moral de la decisió d'evadir les taxes perquè en aquell moment no hi hagués hagut tal decisió, i Joe podia arribar a ser conscient que, evitant fer tal decisió, deixaria de ser-ne responsable moral⁴⁸. Si considerem que Joe tenia més d'una alternativa rellevant a l'abast en el

⁴⁷ És important remarcar que no s'està dient que Joe acaba decidint no evadir els impostos degut a que atén a les raons morals. S'està dient que Joe no decideix evadir els impostos en el moment t , precisament perquè just en aquell moment t , Joe valora les raons morals. Això no impedeix que moments posteriors a t Joe acabi decidint evadir els impostos.

⁴⁸ D'una forma similar David Palmer exposa aquesta objecció: "Now, we can agree with Pereboom that Joe's making B (atendre les raons morals) occur is only necessary and not sufficient condition for his failing to decide to evade taxes simpliciter. However, his making B occur is sufficient for his failing to decide A (decidir evadir les taxes) at t_1 , because, at t_1 , Joe is making B occur instead" (Palmer, 2011, p.

moment de la decisió, aleshores el cas no reeixiria davant l'objecció del dilema. Hom podria dir que Joe és responsable moral de decidir evadir els impostos d'acord que precisament tenia control plural de l'acció.

M'inclino a pensar que l'alternativa d'atendre a les raons morals i no decidir eludir els impostos en el moment t , no és una alternativa robusta. Em fa l'efecte que tal com Ginet presenta l'alternativa, aquesta és treta del context original del cas, en el sentit que en una situació normal Joe s'hagués interessat per les raons morals, sense pensar que així evitaria decidir eludir els impostos. En cas contrari semblaria que estem dotant l'estat mental d'atendre a unes raons morals, d'un contingut que realment no té. De fet podem distingir clarament entre dues alternatives: atendre a les raons morals per no decidir eludir els impostos, i simplement atendre a raons morals sense una intenció més profunda al darrere. Mentre les persones deliberem (en un context de normalitat) no ens plantejem que durant el temps de deliberació estem deixant de decidir una opció o una altra. Si passem d'atendre a unes raons a atendre'n unes altres, no ho fem suposant que així cancel·lem la decisió que les raons anteriors afavorien. I en casos d'anormalitat, en un context on un és conscient que mentre delibera està deixant de decidir, sigui per exemple per raons d'urgència, el que està clar és que no podem saber què estem deixant de decidir perquè la decisió no ha estat feta. En aquest context passar d'atendre unes raons a unes altres, no implica que l'agent sigui conscient que ha deixat de decidir una cosa o una altra, sinó simplement que no ha decidit res.

Seguint aquesta línia del debat, Pereboom presenta dos arguments que donen suport a la idea que atendre a les raons morals és una alternativa no prou robusta. El primer és que en un context on no hi hagués la presència del dispositiu, atendre a les raons morals és compatible amb que Joe acabi decidint eludir els impostos, ja que, recordem, atendre a les raons morals no és causalment suficient perquè Joe decideixi no eludir les taxes. Segons això, atendre a les raons morals no eximiria a Joe de la responsabilitat moral en cas que acabés prenent la decisió. I tenint en compte que en el cas d'EVASIÓ D'IMPOSTOS el dispositiu no s'acaba activant, l'opció d'atendre a les raons morals segueix sent buida de responsabilitat moral (Pereboom, 2012). El segon argument apunta a que l'alternativa no respecta el requisit cognitiu per a considerar les alternatives com a robustes, d'acord a que l'agent desconeix que atorgant cert nivell

265) Els parèntesis són meus. D'acord a això, res impediria a Joe evitar decidir evadir les taxes, d'acord a l'alternativa d'atendre a les raons morals.

d'atenció a les raons morals suposaria que s'activaria un mecanisme que el portaria a decidir evadir els impostos, ho desconeix precisament perquè ignora les maleses del neurocirurgià. David Palmer sintetitza d'una forma molt entenedora l'objecció de Pereboom:

Joe knows that his voluntarily achieving the level of moral attentiveness is compatible with his still choosing to evade taxes (so it is not a robust alternative possibility to his evading taxes). Furthermore, he also doesn't know that, by doing this, he would - because of the intervener's intervention - have avoided responsibility for his action (thus failing to meet the condition for robustness that he should know that by willing the alternative action he would thereby - because of the intervention (Palmer, 2011, p. 264)

Incompatibilistes com Ginet, Moya o Palmer segueixen defensant que l'alternativa d'atendre les raons morals⁴⁹, pot ser prou robusta com per justificar la responsabilitat moral de Joe. Si més no el fet que Joe hagués atès les raons morals ens indicaria que és una persona amb una moralitat més marcada que una persona que no les té en compte. Ens indica a més, que Joe ho hauria pogut fer millor de com de fet ho acaba fent i en certa manera ens ajuda a entendre el perquè el considerem culpable. Potser, la forma més encertada d'apropar-nos a aquesta concepció és tal i com ho fan Ginet i Moya. Semblaria que per ells fer-ho en el moment mateix en què Joe hagués decidit eludir els impostos podria evitar que de fet decidís evadir els impostos en aquell precís moment de temps. En aquest sentit diríem que és una alternativa eximent⁵⁰, ja que en cas que acabés passant ens faria canviar el nostre veredict sobre la responsabilitat moral de Joe. I si fem la lectura de que l'agent pot arribar a ser conscient que atenent a les raons morals canviaria la seva responsabilitat moral, res ens impedeix de considerar a l'alternativa com a prou robusta, i en conseqüència Joe tindria alternatives a l'abast, a la raó de les quals, el considerem responsable moral de decidir evadir els impostos. Segons la lectura de Moya i Ginet, podem arribar a concedir que l'alternativa d'atendre a les raons morals i no evadir les taxes en aquell moment de temps, compleix els dos requisits necessaris per a considerar una alternativa robusta: que tingui un valor explicatiu sobre la responsabilitat moral de l'agent i que l'agent en pugui arribar a ser conscient. Llavors tal i com afirma Moya, atendre a tals raons morals és una alternativa

⁴⁹ Recordem que atendre a les raons morals era una alternativa només en cas que l'agent atengués a les raons morals i així no decidís, en aquell precís moment de temps, evadir les taxes.

⁵⁰ Ens referim a les alternatives eximents com a aquelles que en cas que ocorreguessin canviarien el nostre criteri sobre la responsabilitat moral de l'agent.

eximent i robusta i per aquesta raó considera que el cas d'EVASIÓ D'IMPOSTOS no és un contraexemple exitós del principi PAP. (Moya, 2017)

D'entrada semblava que el cas d'EVASIÓ D'IMPOSTOS podia esquivar totes les objeccions dels lliberalistes. Si més no es garanteix una situació on la decisió de Joe és inevitable però en cap cas és determinísticament causada pel que garanteix aquesta inevitabilitat. Hem vist però que per bona part dels lliberalistes l'alternativa que Joe té a l'abast abans que el mecanisme actuï és una alternativa robusta. Aquesta és l'alternativa d'atendre a les raons morals just en el moment en què s'hagués decidit evadir les taxes. L'objecció qüestiona com a mínim que el cas de Pereboom sigui un contraexemple definitiu del principi PAP.

Conclusió

Tradicionalment s'havia concebut que el control plural era un requisit necessari per a la responsabilitat moral. He exposat com els casos-F posaven en dubte aquesta afirmació, sense arribar-ne a ser un contraexemple definitiu. D'ençà de la publicació del primer cas-F a l'article de Harry Frankfurt del 1969, van anar apareixent diferents objeccions que qüestionaven la plausibilitat de l'exemple i la seva eficàcia en contra de PAP. He centrat el treball a exposar les línies generals de l'objecció del dilema, però per fer-ho m'ha estat necessari introduir l'objecció dels parpellejos de llibertat. L'objecció del dilema situa als defensors dels casos-F en una situació on poden adaptar els contraexemples als requisits dels objectors, o poden seguir defensant l'eficàcia dels casos-F en contra de PAP, però ja hem vist que la segona opció depèn de quelcom tan poc tangible com ara la intuïció. Els casos-F que exploren l'estratègia d'adaptar-se als requisits lliberalistes, topen amb la dificultat que la discussió sovint es deriva fins a un punt que els requisits últims dels lliberalistes són difícils de satisfer. Això no treu mèrit al fet que la nova fornada de contraexemples esquivi d'entrada l'objecció del dilema i la seva força convincent. A parer meu els casos mostren que PAP és fals. Però és un fet que en últim terme no poden satisfer tots els requisits lliberalistes. Analitzar els problemes associats a l'acceptació de tots els requisits lliberalistes seria un bon tema per un estudi més extens.

Una de les dificultats amb les quals m'he trobat en aquest treball, és que a mesura que t'endinses en les concrecions del debat dels casos-F, deixes enrere tot el nucli de la discussió, i sense tenir-lo present és ben fàcil perdre el fil. Si se'm permet l'analogia, el debat sobre els casos-F se'ns mostra com un arbre, amb el seu tronc ferm i unes branques principals sòlides, però enllà, on les ramificacions⁵¹ es fan incomputables, la branca és prima i amagada per les fulles. La complexitat dels detalls de les rèpliques dels últims casos no ha impedit que hagi gaudit dels moments en els quals comprenia els detalls de la discussió, però espero que hagi pogut reflectir aquests mínimament en aquest estudi.

⁵¹ Per fer-se una idea de l'extensa literatura sobre els casos-F, l'article de Frankfurt del 1969 ha estat citat 2648 vegades, segons el recompte de JSTOR.

La forma en què els casos-F esdevenen confusos reflecteix exactament la qüestió de la tecnificació i la ramificació indefinida. La nova fornada de contraexemples s'ubiquen cada cop més a la perifèria del debat en tant que tracten d'esquivar les objeccions que van patir els seus antecessors. Pels casos-F això és un problema en especial, ja que una de les seves funcions és despertar la intuïció que el protagonista del cas és responsable moral de l'acció que fa. Precisament una de les rèpliques que pateixen i que no he comentat en el treball considera que els casos-F deixen de ser contraexemples efectius de PAP, precisament perquè no desperten la intuïció que l'agent sigui responsable moral de la seva acció.

Una altra qüestió que no he explorat al treball és com diferents autors accepten certa efectivitat dels casos-F en contra del principi possibilitats alternatives original, i en conseqüència fan unes petites modificacions d'aquest. Alfred Mele proposa un nou PAP que, a parer meu, fa el principi molt més acceptable. Per Mele el control plural és necessari per atribuir responsabilitat moral a l'agent, considerant-lo com a un control plural psicològic, de tal manera que mentre que l'agent cregui que té possibilitats alternatives per a l'acció, aquest serà responsable moral de l'acció. Modificacions com la de Mele constitueixen una línia estratègica que tot i no haver-la tractat en aquest treball, té la seva importància.

Ja en els últims apartats hom pot haver notat que la frontera entre els tipus de control de l'acció és molt difusa. Kane per exemple relaciona el control plural amb el control d'origen. Un altre exemple seria Fischer que reconeix certa versió psicològica del control plural com a requisit necessari pel control deliberatiu⁵². Durant tot el treball he tingut la sensació que la necessitat del control plural per a la responsabilitat moral de l'agent és una necessitat derivada de la relació que el control plural té amb els altres tipus de controls. Seria molt interessant fer un estudi més extens sobre la relació entre el control plural i els altres tipus de control a través dels casos-F.

⁵² Per més informació veure: Fischer i Ravizza (1998)

Bibliografia

- Alfred R. Mele and David Robb. (1998). Rescuing Frankfurt-Style Cases. *The Philosophical Review* Vol. 107, No. 1 , 97-112.
- Alfred R. Mele and David Robb. (2006). Bbs, Magnets and Seesaws: The Metaphysics of Frankfurt-style Cases. A D. W. McKenna, *Moral Responsibility and Alternative Possibilities: Essays on the Importance of Alternative Possibilities* (p. 127-138). Routledge.
- Davidson, D. (1973). Freedom to act. A T. Honderich, *Essays on Freedom of Action* (p. 313-328). Routledge .
- Ekstrom, L. W. (2005). Libertarianism And Frankfurt-Style Cases. A R. Kane, *The Oxford Handbook Of Free Will* (p. 309-334). Oxford: Oxford University Press.
- Ekstrom, L. W. (1998). Protecting Incompatibilist Freedom. *American Philosophical Quarterly* Vol. 35, No. 3 , 281-291.
- Fischer, J. (2005). Frankfurt-Type Examples And Semi-Compatibilism. A R. Kane, *The Oxford Handbook of Free Will* (p. 281-308). Oxford University Press.
- Fischer, J. M. (2006). *My Way: Essays on moral responsibility*. Oxford: Oxford University Press .
- Fischer, J. M. (1994). *The Metaphysics of Free Will: An Essay on Control*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Fischer, J. (2006). *My Way: Essays on Moral Responsibility* . Oxford University Press.
- Frankfurt, H. (1969). Moral Responsibility and the Principle of Alternative Possibilities. *The Journal of Philosophy* Vol. 66, No. 23 (Dec. 4, 1969) , pp. 829-839.
- Ginet, C. (1996). In Defense of the Principle of Alternative Possibilities: Why I Don't Find Frankfurt's Argument Convincing. *Philosophical Perspectives* Vol. 10, *Metaphysics* , 403-417.
- Ginet, C. (2006). Responsibility, indeterminism and Frankfurt-style cases: a reply to Mele and Robb. A D. W. Kane, *Moral Responsibility and Alternative Possibilities* (p. 75-90). Routledge.
- Hofer, C. (2016). Causal Determinism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* .
- Hunt, D. P. (2006). Freedom, Foreknowledge and Frankfurt . A D. W. McKenna, *Moral Responsibility and Alternative Possibilities: Essays on the Importance of Alternative Possibilities* (p. 159-183). Routledge.
- Inwagen, P. V. (2013). A Modal Argument for Incompatibilism. A P. R. Oisin, *The Philosophy of Free Will: Essential Readings from the Contemporary Debates* (p. 117-125). New York: Oxford University Press.
- Inwagen, P. v. (1978). Ability and Responsibility. *The Philosophical Review* Vol. 87, No. 2 , 201-224.

- Inwagen, P. v. (1983). *An Essay on Free Will*. Oxford : Clarendon Press.
- John Martin Fischer and Mark Ravizza. (1998). *Responsibility and Control: A Theory of Moral Responsibility*. Cambridge University Press.
- Kane, R. (1985). *Free will and values* . State University of New York Press .
- Kane, R. (2006). Responsibility, Indeterminism and Frankfurt-style Cases: A Reply to Mele and Robb. A D. W. Kane, *Moral Responsibility and Alternative Possibilities: Essays on the Importance of Alternative Possibilities* (p. 91-105). Routledge.
- Moya, C. (2017). *El libre albedrío: un estudio filosófico*. Madrid: Cátedra.
- Naylor, M. B. (1984). Frankfurt on the principle of alternative possibilities. *Philosophical Studies* 46 , 249-258.
- Palmer, D. (2011). Pereboom on the Frankfurt cases. *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition* Vol. 153, No. 2 , 261-272.
- Pereboom, D. (2014). *Free Will, Agency, and Meaning in Life* by Derk Pereboom. Oxford: Oxford Scholarship Online.
- Pereboom, D. (2012). FRANKFURT EXAMPLES, DERIVATIVE RESPONSIBILITY, AND THE TIMING OBJECTION. *Philosophical Issues: A Supplement To Nous* Volum 22, Issue 1 , 293-315.
- Rowe, W. L. (1987). Two concepts of freedom. *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association* N 61 , 43-64.
- Stump, E. (1999). Alternative Possibilities and Moral Responsibility: The Flicker of Freedom. *The Journal of Ethics* Vol 3, No 4 , 299-324.
- Stump, E. (2006). Moral Responsibility without Alternative Possibilities . A D. W. Mckenna, *Moral Responsibility and Alternative Possibilities Essays on the Importance of Alternative Possibilities* (p. 139-158). Routledge.
- Widerker, D. (1995). Libertarianism and Frankfurt's attack on the principle of alternative possibilities. *The Philosophical Review* , Vol. 104, No. 2, pp 247-261.